ШИНАРДИ 16 НОЯБРЬ 1965 шу № 136 (4149). Мах 2 кап.

ДЕРРИГАЧА МЕХКАШКАРА ПРОЛЕТАРЕШ, ВIАШАГIКХЕТА!

СЕРДАЛО

(«Свет»)

Советски Союза Коммунистически парте Нохч-ГIалгIай обкома, Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Советеи Министрий Советеи орган.
Орган Чечено-Ингушского обкома Коммунистической партии Советского Союза, Верховного Совета и Совета Министров Чечено-Ингушской АССР.

АРАДУВЛ 1923 ШЕРА ДЕНЗ

ЛЕНИНСКИ ПАРТЕ
XXIII СЪЕЗДА НАКЪА ДОЛХАШ

Советски Союза Коммунистически парте XXIII съезд хила бичь бутти ах бутти ха йисай вайна. Цу йоккхача событега хьинаре кийчлуш я еррига парти, деррига советски халкъ. Съезда кийчо яра деношка кердача низаца гучайоал сийлахь-йоккха а йохаргйоаца а партеи халкъеи цхьоагIо.

Ленински парте хIара съезд цо беча новкъа исторически веха я. Царех хIаранеца ювзаенна я парти дегIаахара, цун хIама эргадоаккхача революционни балха, советски общества вахара хоадам болаш йола этапаш. Советски Союза Коммунистически парте съездаша массаза а дерригача дунен боккха теркам шоашта тIаоз, В. И. Ленина къоастадаьча тайпара, цар Iалаьмате боккха лоархIам ба дунен халкъашта юкъерча коммунистически боламе.

КПСС аргIан йола XXIII-гIа съезд коммунизм хьалъяра тIехьа вай халкъо лоаттабеча къовсаме керда этап хургья. Цо ювцаргья XXII съезд хинначул тIехьагIа парте баьча балха итогаш, хьатIадоагIача пхе шера мохк дегIабара перспективаш белгалйоахаргья, коммунизм хьалъяра дола партеи халкъеи аргIанара декхараш белгалдергда.

Кердача исторически опытаца биза болча, котбувлаш хьабоагIача марксизма-ленинизма хьехамца кийчъенна парти XXIII-ча съезда накъайода низ бола а йохаргйоаца а кагорта йолаш.

Цун мугIараш идейнии организационнии хьакъе айхха дувзаденна да, цун дукккхача нахацара бувзамаш шер а деннад, кIоарг а деннад. Парти кхы а чIоагIагIа гаргагIеи дукхагIа езаши хинна дIаэттай советски халкъа. Цун Iилмо ларде лаьцаи делерхIачоа тIаерзаяьи йола политика чIоаггIа хьаллоац вай мехка берригача къахьегамхоша.

КПСС XXII съезд хинначул тIехьагIа дIаяха ха йоккхийча событех хьалйиза я. XX-чеи XXII-чеи съездий решенешка, КПСС Программа тIа оттаяьи КПСС ЦК октябрьски, ноябрьски (1964 ш.). мартовски, сентябрьски Пленумашка дIахо дегIайоалаяьи йола ленински генеральни лини чIоаггIеи хадданзеи чакх а йоахаш, парте ший болх тIаберзабаьб делерхIачоа: вай Даьхе кхы а низ болашагIа яраи тоаяраи, советски наьха вахар хадданза тоадара.

Ший чулоацам дунен социалистически содружество мамогга чIоагIъяра, шоаш мукъадахара тIехьа халкъаша лоаттабу къовсам хьаллацара, лаьтта машар лорабара йола хьинарера арахьара политика хадданза чакхйоах парте. Цо ший результаташ а тел: кхы а чIоагIагIа лакхденнад вай Даьхен дунен халкъашта юкъера сий, дунен арене чIоагIъеннай Советски Союза еррига социалистически содружества позицеш.

Парте арахьарча политико, цо хIара денна беча политически, организаторски, кхетама балхо, халкъо турпала къахьегаро Iалашду коммунизм хьалъеча тIа-тIа керда толамаш доахилга. Кхы а чIоагIагIа чIоагIъеннай вай социалистически пачхьалкхе, лакхбеннаб цун экономически обороннии низ, лакхбеннаб къахьегамхой материальни хьала боарам, цIенхаштта дола толамаш даьхад Iилмеи культуреи дегIайоалаеча. Кхы а айхагIа хинна дIаэттай болхлой классаи ахархойи цхьоагIо, СССР халкъий вошали доттагIали. Лакхлуш латт парте советски патриотизмаи пролетарски интернационализмаи уйланца кхетам луш хьалкхийнача дукккхача наьха коммунистически сакхетам.

КПСС ЦК октябрьски Пленум хинначул тIехьагIа партеи халкъои низ тIабохийт социалистически производства эффективность дIахо лакхъяра, промышленностеи юрта боахамеи болх тоабара. Коммунизма материально-технически база хьалъяр шоаех тийша долча овлангарча, керттерча декхарашта теркам тIабохийт парте. Уж керттера декхараш КПСС ЦК мартовскии сентябрьскии Пленумий решенеш тIа, цу Пленумашка Л. И. Брежневеи, А. Н. Косыгинеи яьча докладаш тIа да.

ГIулакх субъективистски, волюнтаристски леладарах гучадувлараш хьадда харцахьа а лаьрхIа, хадданза, гIана тIехьа гIа боаккхаш, сабарагIа, сих ца луш увтта а ю чакх а йоах ленински политика общественни дегIаахара массадолча керттерча лостамашка. Промышленностеи юрта боахамеи хьакъе белгалдаьха гIулакхаш чIоаггIа йола Iилман лард йолаш да, мадоаггIара вай торонашкеи резервашкеи а хьежа, социалистически законийи тенденцейи кхетамца лоархIам а баь, воай опыт, хIаьта иштта социалистически содружества вежарех долча мехкий опыт теркам тIабохийташ Iома а яь, оттадаь да уж. Укхаза дувц кIоаргача а дерригачулоацаш йолча а экономически реформах, промышленностаи юрта боахамаи хьалхле лелаечафа керттердар экономически методаш тIа даккхарах, Iилма лоархIам лакхбарах, Iилмана - техникана карагIдаьнараш кхы а чIоагIагIа производствана юкъедоаладарах.

КПСС ЦК мартовски Пленум хинначул тIехьагIа бархI бутт па кхоачаш ха мара яьннаяц, цун решенеш кхоачашъяра итогаш шеррача планах е хIанз а хьалха да. Цхьабакъда, цаI да шеко йоацаш: цу решенеша хIанззехьа дика влияни яьй юрта боахамерча хьала, юрта лакхха айбаьб цо политически кхетам а къахьегама хьинар а, шоаш къахьегарах хьахинначунца колхозхойи совхозий болхлойи бола безам лакхбаьб цар.

Укх шера хаоттама хьалаш чоалхане дар, хIаьта дукккхача районашка ахархошта геттара во хилар уж. Бакъда из иштта хиннадале а, колхозхошта, совхозий болхлошта, юрта боахама специалисташта мегар цIаккха а ца хиннача тайпара деррига балхаш дика вIаштIехьдаха а юртбоахама производства дерригача доакъошка доккхий толамаш даха а.

КПСС XXIII съезда кийчлуш, моттигерча партийнии советскии организацеша, колхозашеи совхозашеи чIоаггIа ювц юртбоахама шера итогаш, ЦК мартовски Пленума решенеш мишта кхоачашъю хьож. ЛоархIам болаш да союзни республикай компартей ЦК-аша, парте обкомашеи крайкомашеи, партийни организацеша деррига дикагIдар, пайданегIдар хьакъоастадар, кхоачамбоацараши цар бахьанаши гучадахар, дIахо а лаьтта леладара культура лакхъяра, хьайбай боахам дегIабоалабара, колхозаши совхозаши экономически чIоагIъяра юртарча къахьегамхой низ тIабахийтар.

Социалистически экономика, халкъа вахара хьал лакхдара, вай мехка оборонни низ чIоагIбара лард ше йолаш хьа а енай, иштта йолаш а я промышленность. Берригача мехка КПСС ЦК сентябрьски Пленума решенеш кхоачашъяра тIехьа планах мабоаггIара болх шерра дIаболабеннача хьале накъайода вай парти XXIII-ча съезда. Уж решенеш цхьа барт а болаш тIаийцай еррига парте, дерригача советски халкъо. Экономикана хьалхле лелаяра ленински принципаша маяххара я уж, цаI йола пачхьалкхен планировани предприятей йиззача хозрасчетаца, централизованни отраслеви управлени шеррача республиканскии моттигерчеи инициативаца, единоначале принцип производственни коллективай лоархIам лакхбарца лоархIаш оттаяь я уж.

Боахама доал дара иштта йола система йиззагIа йоагIаш я вай хано дIадехарашта, цо йиш хулийтаргья социалистически строй толашагIа хиларах дикагIа пайда эца, хьаелл социализма экономически законаш чакхдахара йола шерра паргIато, сихъергья технически процесса темпаш. ХIара предприяте беча балхамах бергба общественни рузкъа дебадеча цо хьадда лоацача даькъага хьежжа. Экономически рычагий лоархIам чIоаггIа лакхлу.

Хьа а яь болх бе йолаеннай промышленноста къаьстта дола доакъош леладу министерстваш. Москвера, Ленинградера, Украинера, Уралера, мехка кхыча районашкара цхьайола предприятеш 1966 шера 1 январе денз планированеи стимулированеи кердача системага йоалаш я, промышленноста цхьацадола доакъош доалаш-доалаш, 1966 бIарччача шера даргда цунга, хIаьта еррига промышленность кердача системага яьнна яргья 1967—1968 шерашка. Боахам юхаэргабоаккхаш тоабелга тIадиллад городской, областной, краевой партийнии советскии органашта. Царца цхьана из юхаэргабаьккха тоабеча хьинаре дакъа лаца а цу тIехь общественни тIахьожам лоаттабе а декхарийла я профсоюзнии комсомольскии организацеш, партийно-пачхьалкхен тIахьожама система. Цунна кулгалдараи тIахьожам лоаттабараи юкъе кертердар да объединеней предприятейи кхетамера боахама система мамогга хьаллацар, опыт чIоаггIа Iомаяр, цун анализ яр, из дIайоаржаяр, кхоачашъе езаш хьалхашка айтта проблемаш нийсса кхоачашъяра хIара хьадда йолча моттиге новкъостал дар, даьнна гIалаташ, гуча а доахаш, дIадахар, халонаш тIагIертта эшаяр.

ВорхI шера план чакхъяьнна йоалаш латт. Семилеткаш белгалдаьха хинна керттера хьокхамаш 1 ноябрь тIакхоачашехь тIеккхоачашдаь яьннай вай индустри. ХIанз керда пхе шера план оттаяра болх беш ба. Планови органашцеи министерствашцеи цхьана цу балха юкъе хьинаре дакъа лоац партийни, советски, профсоюзни организацеша, предприятейи Iилма учрежденейи коллективаша. Цу дерриганеша йиш хулийт социализма экономически законаша дIадехараш планови заданешка дикагIа лархIа, промышленноста доакъошта, промышленностаи юрта боахамаи вIаши юкъе латта гIулакхаш нийсагIа оттаде, моттигерча опытах, дукккхача наха творчески инициативаца гучайоахача кхы тIа йолча резервех биззагIа пайда эца.

Укх хьатIадоагIача пхе шера парте декхар да мохк экономически дегIаахара темпаш сихъелга, цу ларда тIа халкъа вахара хьал лакхделга. Iалашданза даргдац еза-йоккха индустри кхы а чIоагIагIа дегIайоагIилга, эггара хьалхарча аргIана энергетика, металлурги, химически доагореи промышленность, машиностроени, приборостроени санна дола цун эггара боккхагIа лоархIам бола доакъош а доаладеш. Щендаь дIадаккха деза юрта боахам тIехьабусилга, сихде деза халкъа дукккха эша предметаш хьадеш дола доакъош дегIадоагIилга, общественни къахьегама овсарле лакхъе, национальни доход дикка дукхагIа хилийта, мехка оборонни низ кхы а чIоагIагIа чIоагIбе беза.

Бокъония дола дерригача халкъа доккха гIулакх а хинна шерра дIаяьржай КПСС XXIII-ча съезда сийна йолаенна социалистически яхь. Цунца къаьстта дика гуши низ болаши гучадоал партеи пачхьалкхени низ халкъа инициативаца органически вIашагIкхетар. Цу яхьа юкъе дакъа лоацаш бола миллионаш бола нах гIерт парте хургйола съезд планови заданеш ханал хьалха кхоачашъярца, кхы а толашагIа йола изделеш Iомаяь караерзаярца, продукце дикал лакхъярца белгалъяккха. Яхь лоаттаеча хана гуча а ювлаш, юкъейоалаю предприятей, гIишлоний, колхозий, совхозий керд-керда торонаш. Хьалха цIаккха ца хиннача тайпара теркам тIабахийтаб яхьа юкъе дакъа лоацараша экономически хьокхамашта, КПСС ЦК мартовскии сентябрьскии решенешкара идеяш ба съезда сийна лаьцача социалистически яхьа керттера чулоацам.

ХIанз парте беш бола беррига болх а санна, съезда еш йола кийчо яржаш латт кхоачашъе езаш хьалхашка латта проблемаш гIулакхаца, творчески кхоачашъяра уйланца. Шийтта миллион болча коммунистий эскар хьинар долаш, диззача вахарца дахаш да. Партийни организацеша беча балха КПСС ЦК октябрьскии цул тIехьагIа хинначеи Пленумий решенеша еча дикача влиянех хьахиннача кертерчарех цаI да из.

Партийни вахара ленински нормаш, коллективни хьалхле лелаяра принцип цIенхаштта лелаяйта гIерт парти, дегIайоалаю парте чура демократи, критика, самокритика, партийни организацей, берригача коммунистий хьинари денали дIахо дегIадоаладара, ший мугIарий организованности дисциплинеи чIоагIъяра хьал цунах а лерхIаш.

Из деррига а къаьгтаи тешавеши гучадаьлар укх тIеххьарча хана хиннача юххьанцарча организацей отчетно-хоржамий собранешка, актива собранешка, партийни комитетий пленумашка. Боахам хьалбара а культура лакхъяра а еррига участкашта партийни хьалхле лелаелга тоадара кIоаргга йоакхо еш хиларах, шоай предприятей, хьалъеш йолча гIишлоний, колхозий, совхозий, учрежденей гIулакхаш бахьан коммунистий бола бехктокхам лакхбаларах хьалйиза яр уж.

Съезда ева кийчон дола цхьа дакъа да йолалуш йола районни, городской, окружной партийни организацеш. Царна тIеххьа хургья областнойи краевойи партийни конференцеш, союзни республикай компартей съездаш. Цар керттера терко тIайохийтаргья ЦК мартовскии сентябрьскии Пленумий решенеш кхоачашъяра практически балха дешашта. Конференцеши съездаши декхарийла я боахам хьалбараи культура лакхъяраи партийни доал делга тоадара хьадда даьчун кIоаргга а массеоагIорахьа а анализ е. Гоаьча опытах дикагIдар къоастаде, организационно-партийнии идеологическии болх, хьалхле лелаяра стиль а методаш а эргаяьха тоаяра практически гIулакхаш белгалдаха. ЧIоаггIа лоархIам болаш да дувцаш дар гIулакхаца, парадности гIари йоацаш дIадахьар, даьхача толамий критика а еш, сонтали курали йоацаш, боаггIа мах бар, гIалаташи кхоачамбоацараши майрра гучадахар, кхоаненна дола декхараш къаьстта а хьадда къоастадар.

Ленински принципий ларда тIа хьалхле лелаяра стиль эргаяьккха тоаяро партийни организацешкареи комитеташкареи дIадех, боахама кулгалхоша де дезар шоаш де а ца гIерташ, цар керттера терко организаторски балха, кадраш харжараи уж дIаюха нийсъяраи, партеи правительствеи директиваш кхоачашъеча тIахьожам лоаттабара, къахьегамхошта луш бола коммунистически кхетам лакхбара тIабахийтар. ЛаьрхIа варгвоацаш лакхлу идеологически балха, кадраш марксистско-ленински теореца, экономически знанешца кийчъяра лоархIам.

Кердача хьалашка къаьстта лакхлу партийни организацей лоархIами бехктокхами. Дукккхача даькъе цар балха боарамах, берригача коммунисташа хьинаре дакъа лацарахи инициативахи, цар шоаш хьокхам балах тийша да халкъа боахама планаш кхоачашъелга. Шоай организаторскии идейно-кхетамеи балхаца партийни организацеш декхарийла я производствана доал дара дукккха бола къахьегамхой юкъеоазара новкъостал де, цар хьинар а инициатива а дегIайоалае.

КПСС XXIII-ча съезда кийчо яр еррига парте, берригача коммунистий гIулакх да. Парте IX съезд хулача юххье партийни организацешка ше кхайкаш, В. И. Ленина яздаьд: «ДIахьалха даха деза, майрра дIахьалхашкахьа хьежа деза, съезде я еза, уйла а терко а еш, юкъарча къахьегамца, парте берригача члений юкъарча низашца оттаеш кийчъяь боахам хьалбара практически опыт», яхаш. ХIанз, СССР-е боахам хьалбара дешаш дунен халкъашта юкъе боккха лоархIам а хинна дIаэттача хана из указани къаьстта чIоагIа эшаш я. Вай мехка экономически низ чIоагIбарах шоай эггара доккхагIдола интернациональни декхар лерхI партеи халкъои.

Съезда кийчо еча хана кхы а чIоагIагIа хьинар долаш хургда партийни организацей, хIаьта ишта Советий, профсоюзий, комсомола, интеллигенце творчески организацей вахареи балхеи еррига оагIонаш. Кхы а шерагIа баржаргба дукккхача наьха хIама кхоллара болх. Цунна гIулакх деш хила еза идеологически балха еррига средстваш, царна багагIа ювца а кепа йоазон а пропаганда, вай газеташ, журналаш, радио- телевидени а йолаш.

Советски халкъа денал дола, техка авангард йола КПСС ший XXIII-ча съезда накъайола хьинарахи творчески низахи йиза йолаш. Цунна къаьгга гу ше де лерхIарапи уж кхоачашдара наькъаши. Марксистско-ленински хьехамо сийрдаьккха я цун политика, халкъа керттера хьашташ дувц цо. Парте ленински никъ хьаллоац вай Даьхен берригача къахьегамхоша. Цунца я вай планаш вахаре мегаргхилара а реальни хилара а гаранти, цунца ба коммунизм хьалъеш советски халкъо керда толамаш доахаргхилара тешам.

(11 ноябрерча «Правда» передовая).

ДАГЕСТАНА БАЙРАКХА ТIА ЛЕНИНА ОРДЕН

МАХАЧКАЛА, 13 ноябрь. **(ТАСС спец. корр. А. Путерброти А. Медведеви).** Горьке цIерахча эрсий драматически театре хьаелл республика къахьегамхой викалий торжественни собрани. Председательлал деш ва КПСС обкома хьалхара секретарь А. Д. Даниялов. Собране дакъа лоацараша массавараьза а волаш сийлен президиуме хорж КПСС ЦК Президиум.

Къамаьл де дош лу КПСС ЦК Президиума члена А. П. Кириленкона.

Йоккхийчен дог гIоздоаккхачеи событешца белгалдаьннад, аьлар цо, дагестански лаьттан тIа дIаиха денош. Октябра 48 шу дизара цIей дездеш тIадийха шоай дувхар республика городийи юртийи тIера Iодаккха а кхелехьа керда гIозале кхаьчар къаьнарча Каспегара лакхача лоамашка кхаччалца йолча берригача Дагестанага. Юбилей — Дагестански Автономни Советски Социалистически Республика 45 шу дуза ди — хьатIаккхачале хьалхxагIа хайра мехка халкъа боахам дегIабоалабеш даьха толамаш бахьан долаш Дагестана Ленина орден еннилга.

Сий долча а дала доагIаш деннача а совгIатаца КПСС Центральни Комитета, СССР Лакхехьарча Совета Президиумеи Министрий Советеи цIерах, РСФСР-а йолча КПСС ЦК бюро, Российски Федераце Лакхехьарча Совета Президиумеи Министрий Советеи цIерах нов. Кириленкос даькъала бийцар болхлой, колхозхой, интеллигенци, Дагестана беррига къахьегамхой.

Къахьегам дукха безаши къонахчал долаши долча Дагестана халкъа боккхачеи сийлахьчеи наькъах лаьца дувц оратора. Цига дахача хIара къаман — аварций, даргинций, лезгиний, гIумкий, лакций, негIий, табасаранций кхычар — шоай дIаьхий истори да. Хьалхарча ханашка эксплуататораша юкъе бехкача цIуро телхадеш дар царна юкъе лаьтта гIулакхаш. Цхьабакъда, кхыметтел хьалхагIе а лаьрхIа цхьа хIама а долаш къамашта юкъе дийхкача моастагIала а вIаштIехьдаргдолаш дацар Дагестане дахача дукккхача къамий шоайла вIашагIкхетарца бола безам боабелга. Кхыча мехкашцарча захватчикаштеи моттигерча феодалаштеи духьала цхьана лоаттабаьча къовсаме хьахилар дагестански халкъа куреи деналереи характер, паргIатонгеи иразагеи кхачарца бола цун безам. Къахьегама лоамарой эрсашцеи кхыча халкъашцеи оагIув оагIох а теха коммунистий парте кулгалца майрра Ленина тIехьа эттар, цхьатарра гIайттар классовии къамани Iазапа духьала, Советски Iаьдал котдаккхар духьа къовсам лоаттабара.

Советски Дагестан — Российски Федераце халкъий барт тайначеи дукккхача къамех латтачеи дезала член. Вай мехкара моллагIа кхыйола республика а санна, Коммунистически парте ленински къамий политика толар гойташ бола башха дика хьокхам ба Дагестански АССР.

ХIанз дагадохаш а хозахет, йоах оратора дIахо, ше хьахиннача кхоалагIча шера шун республика-

МАХАЧКАЛЕ ХИННА ТОРЖЕСТВАШ

на мехка эггара хьалха лучарна юкъе, 1923 шера февраль бетта, цу хана хIаьтта мара тела йолаянза хинна Къахьегама ЦIеча Байракха орден енна хилар.

ХIанзара Дагестан — из я йоккхача хIанзарча промышленностаца, механизированни юрта боахамца, хьалха латтача культураца чIоагIа дегIаухаш йола социалистически республика. МоллагIа а капиталистически мохк хьагаргболаш я Дагестано промышленность дегIаккхувлара темпаш.

Советски Iаьдал латтача шерашка дикалгахьа доккхий хувцамаш хиннад Дагестана юрта боахаме а. Укх семилетка шерашка республике ходаллал дукхагIа доах ялати хьайбай продукташи.

Производствен юрта боахамеи хьалха латтарий цIераш йоахаш оратора аьлар: сийле а хоастам а хилба городашкарчеи юртацкарчеи къахьегамхошта, вай сийлахь-йоккхача Даьхен рузкъаш дебадеш мел барашта!

Вежарашха йолча республикаша бахкийтараш, Къилбаседа Кавказа областийи краяйи викалаш торжественни собрани хиларца дийзза нов. Кириленкос КПСС Центральни Комитета цIерах царга гIолла дег тIара моаршал а лу, дика мел дар хилар а лов Азербайджана, Армене, Грузе, Къилбаседа Кавказа берригача къахьегамхошка.

Лоаман халкъаш, йоах оратора дIахо, шоай дегIа лаккхала хьалнийсденнад, шерра йоаржаяьй белажаш, доккхача диззача вахарца даха доладеннад. Дулхах-цIех а гаргара а хинна дIаэттад царна Советски Iаьдал. Сийлахь-боккха Дай-мехка тIом лаьттача шерашка берригача советски нахаца цхьана къонахчалца гIайттар Дагестана халкъаш социализмана карагIдаьнараш лораде аьнна.

Экономикаи культураи деррига доакъош дегIаккхувлаш Дагестано даьха толамаш — из да Советски Союза Коммунистически парте чIоагIеи леррагIеи чакхйоаха ленински къамий политика толара къаьгга тешал. Къамаш тоадалари царна юкъера вежарий доттагIали — вай боккха низ духбувла хьаст. Советски мехка деррига халкъаш дIахо тоадалара бола тешам. Вай парте дIахо а тIагIертта чакхйоахаргья социалистически интернационализма принцип, мамогга чIоагIдергда халкъий доттагIал, къахетам боацца къовсам лоаттабергба моллагIа тайпа национализми шовинизми юкъеяхараи цар пережиткаштеи духьала, коммунизм хьалъяра новкъарле еш йолча обычештеи оамалаштеи духьала.

СССР-е а хIаьта иштта Российски Федераце а промышленни производство дегIаяра хьакъехьара даннеш йоалаю оратора. Цо белгалдоаккх, КПСС ЦК сентябрьски Пленумо промышленноста хьалхашка керда, бехктокхамера декхараш оттадаь хилар. КПСС ЦК мартовски Пленума решенеш кхоачашъяра гIулакха йIаьхий торонаш йолаш я, масала, Дагестан.

Ший къамаьла тIеххьара дакъа дунен халкъашта юкъерча дукккхача дешашта хетаду нов. Кириленкос. Цо йоах, вай партеи правительстваи арахьара политика кхетаеши нийсача наькъаца чакхйоахаши я. Из — бокъонца йола ленински политика.

Парти ший XXIII-ча съездага йода, йоах оратора, моакхаз санна кхотаенна, халкъаца айхха ювзаенна а йолаш. Цун я кIоаргга уйлаяь, Iилманца лард елла оттаяь, коммунистически общество хьалъяра сийлахь-доккхийи чоалханеи декхараш толаме кхоачашдара тIадерзадаьча гIулакхий план.

Нов. Кириленкос Iодеш СССР Лакхехьарча Совета Президиума Указ, парте Центральни Комитетои СССР Лакхехьарча Совета Президиумои тIадиллара Дагестански АССР-а дIалу лакха совгIат — Ленина орден. Цо республика цIеча байракхах дIайолл орден. ХIанз денз дIа, йоах нов. Кириленкос, Дагестана байракхах йоалларгья ши орден, дукккхача къамех латтача шун халкъа къахьегама сийлен къаьгга ши символ. Мукъаба сона деза совгIат дIаэцарца цIенача дег тIара шо даькъала дувца а доккхий творчески толамаш а доахалда, ираз долаш а дахалда аьнна болхлошта, колхозхошта, интеллигенцена, шун республика берригача къахьегамхошта ловца баккха а.

Нов. А. П. Кириленко къамаьлага чIоаггIа уйла тIаяхийта ла а дийгIар, тIоараш детташ дукккхаза юкъах а даьхар.

Цул тIехьагIа къамаьл ду КПСС Дагестански обкома хьалхарча секретара А. Д. Даниялова. Цо йоах, Дагестански АССР Ленина орден ялар — из республика къахьегамхой вахарера дог тохадолийташ йола исторически событи. Цар цIерах цо дег тIара баркал оал КПСС Центральни Комитета, СССР Лакхехьарча Совета Президиумаи Министрий Советаи. Дагестана халкъаша, йоах обкома секретара, шоай деррига низаш тIадохийтаргда коммунизм хьалъеча шоаш лоаца дакъа доккхагIа хилийтар духьа. Лоамароша хьабена а дIахо хьош бола а никъ — из ба Iилман лакхаленашка бода никъ, лайсе пхьоалленгара лакхаквалифицированни промышленни къахьегамга кхаччалца, дахчан нохаргареи зIамаргареи — тракторга, комбайнага, хьайбашка мухь увзийтача транспортагара — автомобилага, самолетага, вертолетага кхаччалца бола никъ. Къаман советски пачхьалкхел оттадаро цIаккха а ца хиннача тайпара Дагестана лоамарой энтузиазм гIоттайир экономикеи культуреи дегIайоалаеча.

Дагестански халкъо даьхача къахьегама толамий баь лакха мах чIоаггIа гIадбаха тIаийцар республике. Иштта мах баро кхы а лакхагIа айду къахьегамхой политически къахьегамеи хьинар.

Иштта Дагестана болхлой цIерах собране къамаьл дир Махачкалински вагонни депо коммунистически къахьегама бригада бригадира В. Г. Ильина, Дагестана колхозхой цIерах — Ленински района КПСС XXII-ча съезда цIерахча колхоза председатела Э. Насрутдинова, интеллигенце цIерах — Дагестански пачхьалкхен университета кафедра заведующе профессора Р. М. Магомедова.

Собране дакъа лоацарашка моаршал делар Азербайджана, Грузе, Армене делегацей, Къилбаседа Кавказа краяй, областий, автономни республикай делегацей викалаша.

Гулбеннараша чIоаггIа раьза а хинна тIаийцар КПСС Центральни Комитетага, СССР Лакхехьарча Совета Президиумга, СССР Министрий Советага моаршал луш дохьийта письмо.

Собране дакъа лоацараша доккха концерт оттадир Дагестана искусствай мастераша.

(ТАСС).

75 эзар сом кходаьд

Ер шу дизалехьа машинашта хьокха даьтта кходарах Российски Федераце 30 миллиард фонда юкъе 10 эзар сом ахча дахьа лаьрхIар Грозненски вагонни депо коллективо.

Цу коллективо дIадоладаь дика гIулакх хьаллаьцар машиннаькъа кхыча участкай коллективаша.

Сийлахь-йоккхача Октябрьски революце 48 шу дузача денга коллективо цу фонда юкъе дихьа ахча 75 эзар сом да. Цох 40 эзар сом кходаьд промывочно-пропарочни станце коллективо. Иштта дика къахьийгад вагонашта ремонт ераша автоконтрольни пункта болхлоша, кхычар.

ХIанз КПСС XXIII съезда сийна вахте а аьтта хьинаре къахьегаш ба вагонникаш.

Г. АНОХОВ.

ВорхI шера рубеж яьккхай

Къахьегама ЦIеча Байракха орден лелаеча Грозненски мехкдаьтта чакхдоахача завода коллективо 10 ноябре кхоачашъяьй товарни продукци арахецара ворхI шера план. Мехкдаьтта чакхдаккхара, мехкдаьтта сийрда продукташ, парафинаш, даьтташ, битумаш яхара заданеш толамца кхоачашйир технологаша. ВорхI шера планал совгIа халкъа боахама деннад бIаьш эшелонаш хула дизельни доагор.

Семилетка шерашка 30 российски миллиарда фонда юкъе дахийтад 15 миллион совгIа сом, тIаийцача декхарел дикка дукхагIа да из. Къахьегама овсарле 1958 шера хинначоа юхе 30.8 процент лакхъеннай.

Организационно-технически мероприятеш юкъеяхийтара чотах 7300 тонн доагор, 5 миллион киловатт-сахьат гаргга электроэнерги кхояьй. Шин технологически установкага шера болх байта тоъаргьяр уж энергетически ресурсаш.

ВорхI шера заводе керда продукци арахеца Iомаяьй: энергетически промышленноста эша трансформаторни даьтта, полиэтилен даккхара эша бензин — растворитель; диэтиленгликалоца бензинкалоша цIендеш йола установка хьал а яь, болх бе йолаялийтай.

Заводе шерра яьржай коммунистически къахьегама тIехьара яхь. Йиъ цеха, 19 установкана, йиъ лабораторена, ийс бригадана, йиъ установкана коммунистически къахьегама коллектив яха сийлен цIи еннай.

КПСС ЦК сентябрьски Пленумеи СССР-а Лакхехьарча Совета ялхлагIча сессеи решенеша дог ура а оттадаь, предприяте технологаша лакхъю производства темпаш, дикагIа арахец продукци. Мехкдаьтта чакхдаккха ийс бетта йоагIа план 102 процент, товарни продукци арахецара 101,6 процент кхоачашъяьй, хила йоагIачул 2 процент совгIа лакхъяьй къахьегама овсарле. Планал совгIа 249 эзар сом пайда баьккхаб.

Завода коллективо, партийни организаце беррига низ тIабахийтаб КПСС XXIII-ча съезда производственни дикача хьокхамашца, 1966 шера хьалхарча квартала план ханал хьалха кхоачашъярца накъадахара.

«Малгобекнефта» НПУ цхьоалагIча промысле хьинаре къахьегарца белгалъяьнна я и. Нозадзе керте латта коммунистически къахьегама сийлен цIи лелаю бригада. Итт бетта план ханал хьалха кхоачаш а еш, планал совгIа цар даьккха мехкдаьтта эзараш тоннаш я.

Укх бетта а графикал хьалха боагIа бригадацара мехкдаьттахой. Къаьстта дика къахьегаш ба ни. Луценко, Мащенцева, Покусаев, Галаев, Газдиев, Боков, кхыбараш.

СУРТА ТIА: (аьрдехьара аьттехьа) Т. Мащенцева, М. Покусаев, Б. Галаев, Б. Газдиев, Б. Боков.

И. Плиева сурт.

БРАК ЯЬРАШ — БЕХКТОККХАМЕ

КПСС ОБКОМЕИ НОХЧ-ГIАЛГIАЙ АССР МИНИСТРИЙ СОВЕТЕИ ПАРТИЙНО-ПАЧЧАХЬАЛКХЕН ТIАХЬОЖАМА КОМИТЕТЕ

Заградинон Гудермеси яхача станцешка эксплуатаце дIаенна торгово - разгрузочни базаш брак йолаш хиннай - аьнна хоам беш письмо дайтар «Сельхозтехника» объединене кулгалхоша партийно-паччахьалкхен тIахьожама комитетага. Из письмо тёххачa гуча-даьлар: цу базай гIишлош хьалъеш, «Чечингсельстрой» треста СМУ-4-чон № 131 йолча гIишлошъяра монтажни поездон дукха брак яь хилар а хIаьта базаш де эшаш дукхха хIамаш долаш эксплуатаце дIаенна хилар а.

Болх бе болабаь дукха ха ялалехь Заградино яхача станце «Чечингсельстрой» треста СМУ-4 хьалъяьча минеральни удобренеши ядохимикаташи чулелаеча склада пенаш лийлхар, ийнаш Iочусеттар, бетонни пенаш дола рампаш асфальтаца проектах майоаггIара ца къоалар бахьан долаш йохаш латт. НаIараш проектах егIаяц, цулухьа пенаш дохаду. Арахьара водопровод йилла сангар хIанз Iочухьехкаяц, из бахьан долаш турбашта тIахьоарчаяь хIама йохаш латт. Цу объекте хьалъяь яьнаяц кирпичкий колодцаш а цIй ялара духьалара резервуар а.

1964 шера 28 апреле эксплуатаце дIаенна Гудермесерча станце торгово - разгрузочни базашта тIадолха машиннаькъаш дахкар хьалъергйолча склада 10 метр юстара а долаш, генеральни планах а доацаш.

Уж наькъаш дахкийтар вокхагIволча прораба Логинова (из хIанз ПТО СМП № 131 начальник ва). Проектах оттае езар № 1/9 яха перевод йоллашехь, из ца хилар бахьан долаш № 1/11 яха перевод оттайир цо. Из цо дарах 200 метр бIаьха никъ хьа а баьккха, юхабилла бийзар. Иштта гIалаташ дарах кхы тIа къахьега а материальни расходаш е а йийзар.

Заградино яхача станце оагIоцара беза мухь Iобоаккха эстакада хьайир 1963 шера сентябрь бетта. Кхоачамхиллал лаьтта кIал ца диллар бахьан долаш телхай из.

Цу станце 1964 шера апрель бетта хьалйир торгови эстакада. Болонна № 3 йолча поезда начальника Мамедова бехках проектах йоацаш хьалъяьй из а.

ГIишлош хьалъеча кхоачамхиллал тIахьожам лоаттабаьбац «Сельхозтехника» объединене (нн. Аванесов, Арадовский). ГIишлошъяра - монтажни балхаш эсала, дукха даьдаланза хIамаш долаш брак йолаш доллашехь, болх «дика» баьрг а лаьрхIа, хьайицар уж гIишлош «Сельхозтехника» объединене.

Партийно - паччахьалкхен комитет укх деношка хьежар тохкам бара материалашка, бехке барашта цIенхаштта бехк а бир.

Брак йолаш торгово-разгрузочни базаш, царна тIадолха наькъаш харцахьа дарах «Чечингсельстрой» треста СМУ-4 начальника Лисицина, кертерча инженера Прокофьева, хьалха прораб хиннача хIана ПТО СМП № 131 йолча Логиновай бетта доагIа алапи кIал социале оттадир. ХIаьта колонна № 3 йолча поезда начальника Мамедова ах бетта доагIа алапи а кIал социале оттадир.

Дукха даьдаланза хIамаш а брак а йолаш йола Заградино яхача станце яь минеральни удобреней база эксплуатаце дIаяла хьаэцарах приемочни комиссе председатель хиннача, «Сельхозтехника» председатела заместитель волча Орадовскена цIенхаштта йола выговор яьй.

Партийно - паччахьалкхен комитето дIахайтар «Сельхозтехника» объединене председателга Аванесовга, объекташ хьалъеча цо ледара тIахьожам лоаттабаь хилар.

В. КРАВЦОВ,
республикански партийно-паччахьалкхен тIахьожама комитета инспектор.

СОВЕТСКИ МЕХКА ХЬУНА ГАНЗАШ

Массехк шу хьалхагIа профессорца А. Б. Жуковца Королевски лакхерча хьун школе хьоашалгIа даха Швеце хилар тхо. Вовзаш волча Шведски профессора Леннад Нордстремен моттигерча хьун управлене кулгалхочо господина Ионсонси тхога хьахьекхар 50 шу хьалхагIа Архангельски областера дена дIадийначa фух тIаьнна лиственничии гаьнаш. Цар дIалоацаш хинна лаьтта кхыметтел цхьа гектар а дацар. Цхьабакъда, хоза-м хетар тхоай коллегай-шведий из роща чIоагIа еза хилар бIаргадайча. Цунца дувзаденна къамаьл хилар тха цу тайпарча хьунаша Швеце дIалоацача лаьттай хьакъехьа. Из замо учасгкаш кхы а массехк хиннайр мехка.

— ХIаьта СССР-е дукха йий лиственничи хьунаш? — хаьттар тхога фусам-даьша.

— 264 миллион гектар! — жоп делар оаха. — Швеце ерригача территорел ялхаза дукхагIа...

Дунен тIа цхьаккха мохк боацача тайпара хьунашта йIаьхий я Советски Союз. Лиственничи ярашта хинна а ца Iеш. Хвойни фух йолча хьуний 500 миллион гектар я вайцига, цу даькъе 108 миллион гектар дIалоац дийкка хьуно, 93 миллион гектар — корсамои пихтои. Къилбаседехьарча боарамерча поясa территоре тIа яц СССР-е миссел дукха хвойни хьунаш.

Iалаьмате йоккхий моттигаш дIалоац СССР-е кедр (33 миллион гектар), наж (10 миллион гектар гаргга) санна долча маьхерча тайпаша а.

Мел моттиг я хIаьта ерригача хьунаша СССР-е дIалоацар? Цу хаттара жоп долалургдац цхьадолча хIамашта дух тIа ца даьлча. Дунен тIарча моллагIча мехка массаза а цхьан знакаца белгалъеш я хьунаша дIалоаца моттиг. СССР-е кхаь хьокхамах кхо лагIа долча системаца еш я цун учет.

Хьалхара хьокхам: хьун фондера дерригa лаьтташ е хьун органашта карарча лаьттан угодей дерригa тайпаш. 1961 шера 1-ча январе лаьрхIача цар дIалоацаш хиннар цхьа миллиарди 238 миллиони гектар яр.

ШоллагIа хьокхам: хьу тIайола лаьтта, вешта аьлча хьунаш тIайола а уж кхеяра аьттув бола а лаьтташ. Цар дIалоац 910 миллион гектар.

КхоалагIча хьокхамо лоархI алхха цхьан хьуно дIалоаца лаьтта. Из да 738 миллион гектар, хIаьта царех 32,2 миллион гектар даим колхозаша пайда эцаш я.

Хьунех дунен халкъашта юкъерча кхетаме лархIа мегаргбар шоллагIа хьокхам ба. Хьун запасаш 80 миллиард кубометр я СССР-е. Царех пайда эцача даькъа тIа я 48 миллиард кубометр.

Вай мохк хьунашца мел бIаьхкий ба дикагIа кхетадара дагадоха мегаргда, ООН-а ФАО тIеххьарча сводкаша яхачох, дунен тIарча хьунаша дIалоаца дерригa лаьтта 4.184 миллион гектар хилар, хIаьта пайда эцаш долча цун даькъа тIара запасаш 130 миллиард кубометр хилар а.

1966 шу хьатIаотташ чакхъяргйолаш я советски хьунашта еш йола керда, аргIанара инвентаризаци. Вай йоалаяьча цифрашта юкъе цо цхьадола хувцамаш де тарлу.

Советски Союза хьун рузкъай мах беча хана цхьадола гIулакхаш теркал ца дича йиш яц. Вай ерригача хьуний дикъ даькъах кхо дакъа малхбоалехьарча, хIана а нах бокъонца баха хайша яланза йолча районашка да (Урале, СибарегIа, Дальни Востоке) 80 процент йола нах бахачеи чIоаггIа дегIаена промышленность йолаш йолчеи мехка вокх юхейисача территорена 20 процент мара кхачац хьунаш. Цу районашкара хьунаш промышленни лоархIам болаш хинна ца Iеш, боккха защитнии агрокультурнии лоархIам болаш а я, хIаьта уж тедара боарам ца оттабича валийтац цо. Цудухьа машиннаькъашка гIолла 1500 километр гаьнара хьаувза езаш хул хьу. Цудухьа да СССР-е хьун промышленность мехка малхбоален оагIорахьа дIаяхьара чIоаггIа уйла тIайохийташ хилар. Из болх массехк итташ шераш хьалхагIа денз беш а толаме лелаш а ба. Нагахьа санна 1913 шера Россен къилбаседехьарчеи малхбоалехьарчеи районашта ерригаш а хьун заготовкай 24 процент мара кхоачашхиннаеце, хIанз цар Iалашъю мехка эшача ерригача хьунах 70 процент совгIа. Цу, районашка дикка дукхагIа чулацай хьокхаш йола хьунаш, хIанзара йоккха целлюлозно - каьхата промышленность йиллай, шерра йоххаш латт хьу чакхйоахаш хьакъестача отходех листех йола материалаш ю производстваш.

Хьун массиваш тайп-тайпарча наькъашца пропорционально дIанийсъяра декхараш кхоачашде гIерташ ба СССР хьунаш лелаераш. ДIаяха бIаьшере чакхйоаллаш а тIехьа цIи хезача профессора А. Ф. Рудзке ядаьд, хьуний промышленни лоархIам санна, иштта защитни лоархIам а теркал а беш, хьатIайоагIача хана ерригача хьунашта юккъе гIолла дIададаш кхаш хургдолчеи хIаьта дерригa кхаш хьунаша хьеккхача михахи лайхи лораде хургдолчеи тайпара лелабанза баргбац хьун боахам, яхаш. Цу гIулакха доккхий балхаш деш да вай мехка. ДIадахача шера, масала, фу тоссаши дIаегIам 1,2 миллион гектар хьунаш яр, хIаьта юхаметтаоттаяьй 700 эзар гектар совгIа. Из болх дукхагIча даькъе чакхбаьккхаб кIезига хьу йолча, хIара шера хьакха 350 — 400 эзар гектар мара хьу ца къоастаеча районашка. Хьу юхаметтаоттаеш дола балхаш ду хIанз хьокхаш йолча хьунагIара меттел, хьалхагIа хьу хьокхаш хиннача моттигашка а тIаялийта лаьрхIа. Царна нийсса цу гIулакха иштта пайда эцаш да юрта боахама аьттув боацаш дола лаьтташ а — бераш, аьлаш, гIомара аренаш.

Хьекхача михахи лайхи кхаш лорадара 700 эзар совгIа гектара тIа дIаегIа гаьнаш я СССР-е. Украине целлюлозно - каьхата промышленноста гIулакха кхы тIа дIайогIаш я михай участкаш. Цар дIалоацаргья бIаьш эзараш гектараш.

Укх тIеххьарча шерашка хьу кIезига йолча зоне кхоачашдеш кхы цхьаькха декхар а да: цхьан ханна хьуний дикал тоа а ергйолаш, уж дукхагIа хьекха йиш а хургйолаш хьуний продуктивность лакхъе, хIара шера цхьан гектара тIа тIаккхеташ йола хьу 1,5 — 2 кубометргара 2—2,5 кубометрга кхаччалца хилийта. Дукхкача мехкий опыто хьахьокхачох, из Iалаьмате чоалхане декхар да. Хьу лелаерашта хетачох, из кхоачашдара керттера дакъа кхоачаргда лоархIамегIен сихагIа тIадоалеи тайпаш юкъе а кхувлаш хьунашта реконструкци ярга, ушалаш йокъаеш деча балхашка, хьуна хулча лазаращта профилактика ярга, и. кх. дI.

Цхьабакъда, кхыметтел хьалаш мел дика хилча а, 20 — 25 шерал хьалхагIа вIаштIехьдаргдац тIехьа тIакхийна хьу яккха. Цудухьа хIанз къаьстта а боккха лоархIам беш ба йолаш йолча ресурсех пайда дикагIа эцара. Из дош Iомадара хетадаьча тхоай тIеххьарча балхех цхьанне тIа мехкарча къаьнагIа йолча хьунпромышленни районий зонана (Ленинградски, Новгородски, Псковски областаш, Центр, Прибалтийски республикаш, Украински ССР, Белорусски ССР, Поволжье) анализ а яь, тхо хьежар хьу тIайолча лаьттан хIара гектара лоархIаш а кийчъяьча бедала хIара кубометра лоархIаш а продукце мел мах ба. Массе хана из мах баьб 1963 шера юкъерча статистически маьхашка хьежжа. Гучадаьлар, хьун гектара лоархIаш хьаьча продукце мах укх тайпара хилар: 1913 шера — 13,4 сом, 1940 шера — 23,3 сом, 1963 шера — 33,3 сом. ХIаьта кийчъяьча хьун кубометрана лоархIаш хьаьча продукце мах цу шерашка укх тайпара хиннаб — 10,7; 9,3; 15,5 сом.

Фу дувц цу даннеша? СССР-е хьун хIара гектарах халкъа боахама гIулакхашта пайда эцара эффект 1940 шера денз аханел совгIа лакхъеннай.

Хьунах тайп-тайпара изделеш, къаьстта а, кIоаргга химически физико-химически переработка ярда тIа кийчъераш хьаелга шердара хIанзарча темпаша дикка хьалхадаккха тарлу хьу кийчъяр. 1960 шера денз мехка хьу кийчъелга лоадама хувцаденнадац, хьуна херх хьокхилга 5—6 процент мара лакхденнадац, хIаьта фанера 30 процент дукхагIа хьаеш я, каьхат — 40 процент, картон — шозза дукхагIа.

Хьун промышленноста структура тоаяро йиш хилийтар мехка чухьа эшараш кхоачашдара нийсса, хьун продукташ доазол дехьа йохка дукхагIа дIакхахьийта а. Хьу доазол дехьа йохкар — дукха хана денз йолаш хьайоагIача а лоархIамерча а СССР экономика элементех цаI. 1922 шерагара денз 1938 шерага кхаччалца доазол дехьа йохка дIакхухьийта советски хьу даим дукхагIа хулаш хьа а нхай, доазол дехьа йоххка кхухьийтача хIамаех хьатIадоагIача дерригача ахчах 20 процент лоацаш а хиннай. Хьун тоbараш 400 миллион сомага дIакхоачаш дохк хIанз СССР-о. Советски хьун товараш эггара дукхагIа нидерех я Англи, Венгри, ГДР, Япони, ФРГ. Иштта дукхагIа йохк хьу Турцега, Ирага, Монгольски Халкъа Республикага.

СССР хьун гIулакх паччахьалкхено а цун Iилман учрежденеша а хадданза йоакхо еш да. Хьун боахама воккха специалист ялх эзар гаргга ва Советски Союзе. Царех 100 совгIа саг Iилман доктори профессори волаш ва.

Советски хьун Iилма деятелаша айхха бувзам лоаттабу доазол дехьарча шоай коллегашца. Вайцига эрсий меттала даьхад американски, немецки, шведски, фински, доазол дехьарча кхыча Iилмахой дукха книжкаш. Шоай аргIанна переводаш а яь доазол дехьа кепа теха арадаьхад советски хьун боахама специалистий бIаьш балхаш.

Прокопий ВАСИЛЬЕВ,
профессор, экономически Iилмай доктор.

(АПН).

Партийни вахар

БУРУВ ДЕТТАРАШТА НОВКЪОСТАЛ ЭШ

«Октябрьнефть» яхача мехкдаьтта промыслай управлене бурув деттача контора коллективо тохкама а эксплуатационни а скважинаш йоахаш бурув детт Гудермесски, Шаьла, Октябрьски районашка.

Коллектива хьалхашка латтача лоархIамегIарча декхарех цаI да Октябрьски майдане мелови тIоанашкара мехкдаьтта лехилга. Цу гIулакха укхаза йиъ эзар метрал кIоаргагIа хургйола дукхха а скважинаш бурув детташ йоахаш латт.

Мишта лел хIаьта бурув деттача контора гIулакхаш?

Дукха ха йоаццаш партийни собрани хилар бурув деттача конторе. Цига КПСС ЦК сентябрьски Пленума итогехи партийни организаце декхарехи лаьца доклад йир партбюро секретара нов. Безгласне. Докладчика белгалдаьккхар КПСС ЦК Пленума решенеш бурув деттараша къобалъяь тIайица хилар.

Нов. Безгласне белгалдир бурув детта бригадаш сийленца КПСС XXIII съезда накъа яхар духьа социалистически яхьа юкъе яха хилар, уж сихъенна кIоарга скважинаш йоаха бурув детташ йоахкаш хилар, цар лакха производственни хьокхамаш доахаш хилар.

Бурув детта мастер волча нов. Ефремова бригада октябрь беттехьа а йистеяьккхай бурув деттара йола шера план. Мастерий Токарева, Черскова, Оралина, бригадаша йиллача ханал дукхха а хьалхагIа кхоачашъяьй 10 бетта план. Балха дика хьокхамаш тел шера план кхоачашъяь яла йоаллача мастера Еремщенко бригада.

Цхьабакъда, бIарчча хьайийцача бурув деттача контора коллективо итт бетта йола бурув деттара план кхоачашъяьяц.

ХIаьта бахьанаш малагIаш да?

Докладчика а пренеех къамаьлаш даьраша а белгалдоахар дукха аварeш хулаш хилар. Укх шера ийс авари хилийтай, уж дIаяхарца кхо эзар сага-сахьата ха яхай, эзараш метраш кIоаргал дола бурув ца тохаш дисад. ХIанззалца а дIадаланза да производственнии къахьегамеи дисциплина телхаелга. Болхлой малараш а мийле балха ухаш йола моттигаш нийсъеннай, хIаьта цу гIулакхо авареш хилийта моттигаш а яц кIезига.

Геттара мела вIаштIехьдаьккха да материально-технически Iалашон гIулакх.

ЦIенхашттара кхоачамбоацараш хулийт вышкаш хьалъераша, касткаста нийслу цар къахьегам лерттIа вIаштIехьа ца боахаш а балха дикал лоха а хилар.

ХIаьта партийни бюрос фу даьд уж кхоачамбоацараш ца хилийтара?

— Бюро, — йоах нов. Безгласне, — гIийртай деш дола балхаш дика хилийтара йола болхлой, инженерно-технически а кулгалдеча а болхлой бехктокхамал лакхъе. Уж дешаш партийни собранешка а бюро заседанешка а дийцад. Балха йоакхо йоацаш, мелал лелаеш болча новкъосташта общественни а партийни а Iоткъам лоаттабаьб. Бюро терко буровойшка вIашагIъехка партийни группай роль лакхъяра тIаерзаяь хиннай.

ХIанз ерригача буровойшкара дIадаьккхад авареш хулга, хIаьта доаггIаш дола новкъостал хуле ца деш дисар даь даккхеи шера план кхоачашъеи бурув деттарашка торо а я. Цунна бола тешам — бурув деттача контора дукхкача бригадаша 10 бетта йола бурув деттара план толамца кхоачашъяь хилар.

— КПСС ЦК сентябрьски Пленумо, — белгалдаьккхар ше къамаьл деш планови отдела начальника нов. Генераленкос, — къаьстта йола уйла тIаерзаяьй производства экономикана. ХIаьта вайцигара гIулакх миштад? Укх шера дIабахача 9 бетта хиннача зенех 500 эзар сомал тIех ахча хул.

Болх рентабельни хилийтара эша резерваш йолий-теш? Даьра я. Цунах лаьца дийцар мелови скважинаш яхара бурув деттача участка начальник волча нов. Костянова а. Цкъа-дале, авареш а ца хулийташ бурув деттанза даргдац, шоллагIа-дале, материалаши реагенташи кхоеза, автотранспортах пайда ийбелга лерттIа даккха деза. ЛоархIамера резерв я лоабата раствора регенераци елга.

Пренеех къамаьл даьча бурув деттара мастера нов. Оралина дийцар обсадни колонна, талеви канат, кхыйола материалаш йоацаш хиларах дикка дукха простоеш хулаш хилар.

— № 177 йола буровая, — йоах нов. Оралина, — уж бахьанаш хиларах укх шера болх ца беш кхоалагIа дакъа ха дIаахийта езаш хиннай. Тхо хIанзехьа а сагота да. № 177 йолча буровойна шийт ханнахьа 6 дюйм йола обсадни колонна ца ялара кхераш.

Собране балха юкъе дакъа а лаьцар, къамаьл а дир «Грознефта» объединене керттерча инженера нов. В. И. Стадникова.

Собране къоабалйир КПСС ЦК сентябрьски Пленума решенеш, хIаьта къоастам боллаш бола соцам тIа а ийцар.

М. КОСТЮК,
КПСС Октябрьски райкома оргответа заведующи.

ЕЗАЕННА ГОВЗАЛ

Къона предприяти я Грозненски химически комбинат. Къона ба предприяте болхлой а специалисташ а. Царех дукхагIбараш производства энтузиасташ, шоай низ, хьинар, шоай говзал техническ прогресс бахьан долаш дIалуш ба.

...ХIаьтта институт а яьккха хьавена С. Севериновский хьожавир цу хана хьалъеш латтача синтетически спирт арахецача газоразделa цеха аргIанарча смена начальникалла. ХIамах саккхувш волча къоначa специалиста дукха къахьийгар кердача цеха кадраш кийчъеш. Балха хьабоагIачарех дукхагIбараш химически производствах хIама ховш бацар. Цхьабараш мехкдаьтта предприятешкара, вожаш технически училищаш а яьха баьхкабар. Цеха технологи а керда химически оборудовани а Iомаеча курсашта кулгалде къоначa специалисташта — комсомольцашта тIадуллар. Шоашта тIадилла гIулакх цар сийленца кхоачашдора. Царех вар шийна ховр аппаратчикашта дIахьехаш хинна къона начальник С. Севериновский а.

Ший болх безаш саг хилар хьахьокхарал совгIа, С. Севериновске дIавовзийтав ше хьинар дола общественник хиларца а.

Комбинате балха веначa хьалхарча дийнахьа денз хьинаре дакъа лоац цо спирт даккхара шоллагIча аргIанара цеха ударни комсомольски гIишлош хьалъеча комбинате вIашагIъеллача «комсомольски прожектора» штаба балхаца. Комсомольски гIишло хьалъелга тIехьатеттачарца дукха къувс цо. ХIаьта цех болх бе йолаеннача хана цун технологи Iомаяьчарех, караерзаяьчарех, хьалхарчарех цаI вар С. Севериновский. Рационализатор а производства новатор а санна вовз из коллективе. Цеха болх тоабора, технологически схемаш караерзаяра, производстве продукци кIезигагIа дIаяхийтара, иштта кхыйолча цо еннача рационализаторски предложенеша дукха пайда баьб.

Дукха веза къона специалист дика агитатор хиларах а. Дега тоам хургбола дош корадоагIа цунна хIараненa ала. ХIаьта сарахьа... Сайрийна Черноречье яхача поселкерча общежите кагирхоша боккхача безамца ладувгI цо ешача сакъердамерча лекцешка. Тайп-тайпара хул уж: музыках, искусствах, эстетиках.

Дукха ха йоаццаш нов. Севериновский телеметрически установка начальникалла хьожаваьв.

Н. СЕРГЕЕВ.

КХАЛНАХ ДЕШАШ БА

Лоаман кхалнаьха юкъара образовательни а политически а кхетам лакхбара тха Ножай-Юрта районе укх дешара шера 402 саг ладувгIаш а волаш политически дешар Iомаду 28 кружок я болх беш. ЧIоагIа дика вIаштIехьъяьккха дIайихьар массайолча кружокашка хьалхара занятеш. Цхьаккха а шера ца хиннача тайпара чIоагIа терко яьй укх шера цу деша парте райкомо а юххьанцарча партийни организацей секретараша а.

ХIара заняти хилалехьа хьалхагIа парте райкомо уполномоченни вохийт. Из ду кружокашка занятеш дIахьоча пропагандисташта лерттIа занятеш дIаяхьа новкъостал дара. Цул совгIа, моттигашка дIакхухьийт кийч а еш лекцеш. ХIара кружоке пропагандист хиларал совгIа дублер а ва. Нагахьа санна цхьа бахьан долаш пропагандист воацаш хилча цунна хов малагIа лекци еша еза, занятеш мишта дIаяхьа еза.

Лакхача идейно-теоретически боараме дIахьу занятеш А. Шерипова цIерахча (парторганизаце секретарь нов. Абдулкадыров, пропагандисташ нн. Магомедова, Атаева), Ю. Гагарина цIерахча (партийни организаце секретарь нов. С. Джабраилов, пропагандисташ нн. Сайдаева, Чанкаева) колхозашка. Лакхе бийцача пропагандисташа нийса пайда эц литературах. Дешара программаца бувзам болаш, теоретически дика кийчбенна дIахьу цар занятеш. ХIанз цу кружокашка деша ухараш 98—99 процент кхалнах ба. Кружокашка ладувгIараш чIоагIа хьежаш хул занятеш маца хургья. Дешара программа Iомаярал совгIа шоашта ха ловш дола дешаш а дувц занятешка.

Шийна кружоке хезар шийца балха болча новкъосташта дIадувц хIаране. Цига диспуташ, дискуссеш ю. Сакъердам болаш хул уж, цигга шерлу кхалнаьха кхетам.

Района массайолча кхалнаха дешача кружокашка хьогге а Iома а яь йийцай КПСС ЦК сентябрьски Пленума решенеш. Цар хIаране декхар тIаийцах КПСС XXIII-ча съезда сийна шийгара къахьегама совгIат дала.

Э. ВАШАЕВА,
КПСС Ножай-Юрта райкома кхалнаха юкъе беча балха отдела заведующи.

БОЛХ ТОАЛУШ ЛАТТ

Советски Союза Коммунистически парте XXIII-гIа съезд гулъеш хилар ца дувзаденна шийна чувоагIаш 6 эзар совгIа энтузиаст - общественник волаш йолча «Знание» яхача общества республикански отделене лакхбаьб ший идеологически пропаганда болх.

Укх шера 10 бетта республикерча «Знание» общества членаша тайп-тайпарча темаех 31 эзар гаргга лекци йийшай. Царех дикка дола дакъа общественно-политически производственно - экономически темашта хетадаь дар.

Лекционни пропаганде дика толамаш даьхад «Знание» общества Ачхой - Мартана, Наурски, Ведана, Шаьла, кхыча районни отделенена, хIаьта иштта города Грозне Ленински, Заводской, Старопромысловски районий отделенеша.

Укх шера «Знание» общества Нохч-ГIалгIай республикански отделене Iилма - тохкама советашеи секцешеи лектора, пропагандиста, докладчика долча новкъостала республика районашка яхьийтай тайп-тайпарча темаех йола 42 материал. Царна юкъе я «Коммунизм — дерригача адамий сийрда кхоане», «Творчески марксизма гениальни произведени», «Промышленность дIахо дегIайоалаяра деккарех йола КПСС ЦК сентябрьски Пленуми СССР Лакхехьарча Совета яххагIа сессии» яха а кхыйолча темаех йола а материалаш.

Укх шера 10 бетта КПСС Нохч-ГIалгIай обкома пропагандаи агитацеи отдело а «Знание» общества республикански отделене а вIашагIтеха 12 республикански 2 городски семинар хилар Нохч-ГIалгIайчен лектораштa долча новкъостала.

Цу гIулакхаша дикка лакхбир «Знание» общества членаша беш бола лекционни пропаганда болх.

В. ПОЛЯКОВ,
«Знание» общества Нохч-ГIалгIай республикански отделене референт.

ТОРОНЕХ ПАЙДА ЭЦА ХОВ

Коммунистически къахьегама сийлен цIи лелаеча МалгIабикерча кхоалагIча мехкдаьтта промысла коллективо дика толамаш доах Октябра цIейна накъаболхаш. ЧIоагIа теркалду укхаза къаьнача скважинай фондах пайда эцар. ХIанзле пхийтта геолого - технически мероприяти яьй цар скважинашта, хIаьта цу гIулакхах баьнна пайда 240 тонн мехкдаьтта да. Яхье баьнначарна юкъе массаза хьалха латт къаьна мастер нов. Коков Аршен Филиппович керте латтача бригада коллектив. Дика къахьегаш я нов. Заруднев Иван Ивановича кулгалдеча бригада коллектив а. 110—120 процент кхоачашъю шоай нормаш скважинашта ремонт еш йолча нн. Перепечаевеи Мальцовеи бригадай коллективаша а.

ЛаьрхIача бесса ши ди ханал хьалха кхоачашйир промысла коллективо итт бетта план. хIаьта планал совгIа шера шийтта тонни мехкдаьтта даккха дезача хIанзлехьа пхийтта тонни даьккхад. Мехкдаьтта цхьан тоннага дIадодар лохдаьд 1,4 процент, цу тIа гIолла кходаьд 30,9 эзар сом. Октябра цIей хьатIакхачалехьа планал совгIа кхы а эзар тонн мехкдаьтта даккха тIайийцад къахьегамхоша, иштта пхи эзар сом а кходергда.

В. ТАГУРОВ.

МОСКВА. 19 ноябре 90 шу дуз Коммунистически парте а Советски паччахьалкхен а гIорваьнна деятель, В. И. Ленина тешаме ученик а соратник а Михаил Иванович Калинин ваьча дийнахьа дена.

Ер сурт даьккхад хIара денна бIаьш бола нах — москвичаш а столица хьаьший а чуухаш йолча М. И. Калинина Паччахьалкхен музей залех цхьанне чу.

И. Мустафина сурт.
ТАСС фотохроника.

ДУНЕ ЦХЬАН КIИРАХ

ДОВНАШ ГIЕРТАДЕР МАЛАВ?

6-ча ноябре доазон тIа хьашт доацаш тоьаш вIашкаетта йолаялале массехк сахьат хьалхагIа а тIехьа геттара дика латтар Аргентинайнеи Чиленеи юкъера гIулакхаш. Событеш йолаялалехьа вIашагIкхийттача шин паччахьалкхен президенташа барт вIаштIехьбаьккхабар, оалаш мадарра, вIаши хьашт долча политически дешашта а хIаьта иштта президенташ вIашагIкхийттачул тIехьагIа дукха ха ялалехьа сел дагадоацаши хатар эккхаши дикъденна доазон тIара дов машара наькъаца къоастадергдолча способий хьакъехьа а.

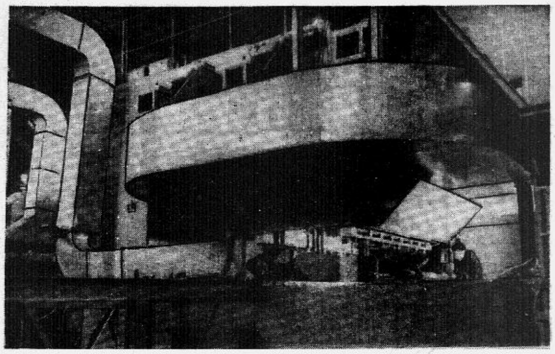
Укх тайпара дегIаихар событеш: 29 октябре чилийски карабинерий цхьан группо Сан-Мартини Вьедмеи (Санта-Крус яхача къулбехьен аргентински провинци) яхача Iамий районе 15 километр кIоарга аргентински территорена чу а ена, цига ахархой цхьа цIа хьа а лаьца, цунна тIа урагIъегIай чилийски байракх. Из лаьттан чIегилг бахьан долаш шин мехка юкъе къовсам латта дукха ха я, цхьабакъда, дов герза низаца къоастаде безам болаш хиннаяц цу шинна а мехка правительстваш. Кхыметтел чилийски погранични-кашa шоашкара из болх баь хиларах хоам хинначул тIехьагIа а цхьана яь заявлени кепа теха араяьккхар Чилеи Аргентинаи кхыча мехкашцарча гIулакхий министерстваша шоай барт вIашагIкхийтта хиларей хIаьта цунга хьежжа 48 сахьат далалехьа карабинераша шоаш хьалаьца территори йита езаш хиларей хьакъехьа. Заявлене тIа белгалдоаккхар цу тIехь дов чакхдаьннарг лархIа дезаш хилар.

ХIаьта а, безаме боацаш хоам бар шинна а паччахьалкхен столицашка 6 ноябре кхаьчар. Шин Iама районе дов хиннад аргентински жандармаштеи чилийски карабинераштеи юкъе. Цунах лаьца хоам бора, карабинерах цхьа эпсар ве а вувш, вокханна човнаш а еш, хIаьта массехк чилийски салте плен а воалавеш даь дов Чиле территоре тIа хинна хиларах.

Уж тайпа хоамаш хинначул тIехьагIа кхы а чIоаггIа дегIааха йолаелар событеш. Кхоана 8-гIа ноябрь да яхаш тховсара экстерни заседани хилар чилийски министрий кабинета. Сантьяго радиос хьакхайкадир, чилийски эскари карабинерий корпуси казарменни положене тIа яккхар а дов хиннача районе самолеташца новкъостал тIаэза хилар а. Чилийски столице оарцдоахаш эттача хьалах пайда ийцар Сантьяго баха нах антиаргентински демонстрацеш яра хьалхьебеш хиннача реакционни элементаша.

Иштта сатем байна сахьаташ даьхар Аргентина столице Буэнос-Айресе а. Президента Илиас кепа теха араьккхар 6 ноябре хинна хатар шийна чIоагIа новкъадаьнна хилар дувцаш йола заявлени. Цу цхьан ханна Илиас тIахьийхар дов дIахо цхьанна а тайпара дикъ ца далийтаран событеш дипломатически наькъал дIахо ца ялийтаран.

Шинна а мехка общественни мнене сий де доагIаш гIулакх да эттача хьала цо тоъаш сихеи кхетамцеи мах бар а из хьашт доацаш этта дов провокационни маIан долаш хилар гучадаккхар а. Цу шинна а мехка кепа йоазон тIа духхьал белгалбоахар бокъонца из провокаци лелаяра бехке бараш — «гориллаш». СовгIата из дегаза кличка тел ерригача Латински Америкерча эггара реакционнегIа, фашистал чIоагIагIа доаллача элементашта. Латиноамерикански

ДУБНА (Московски область). ВIашагIтехача ядерни тохкамий институте вIашагIъеллай элементарни частицей физика даькъе тохкамаш дара йола керда экспериментальни установка — ши метр лакха ахкаргий хьисапера пропанови камера. Iомаеш йола частица ядара гаьнал меллай хойташ долча линейни боарамашка диллача керда камера тIех я дупен тIа дикагIа йолча лабораторешкарча из санна мел йолчарел. Из бахьан долаш кердача установко торо лургья деш дола тохкамаш нийсагIеи пайданегIеи хилийтара.

Ши метр йола пропанови камера оттаьй синхрофазотрона антипротонни каналех цхьанне тIа. Цо хIанзле ядерни бувзамех хулача лерий фотосуртий хьалхара сереш еннай.

Камера кийчъечеи хьаечеи дакъа лаьцар советски, болгарски, немецки специалисташа. Дуккха чоалханера заказаш кхоачашдаьд советски промышленни предприятеша. Оптически системана юстировка яьй ГДР оптически институто.

Социалистически мехкий физиканка шоай доалахьа а йолаш кхьачар матерена тохкамаш дара торонаш шеръеш йола керда толашагIа йола прибор.

Сурта тIа: эксперимента 2 метр йола пропанови ахкаргий хьисапера камера кийчъеш ба механикаш.

Ю. Туманова сурт.

ТАСС фотохроника.

Наьсарен совхозаш во кийчъеннай хьайбашка Iа даккхийтара

НАЬСАРЕН района совхозашка хьайбаш леладар боахама лоархIамегIча доакъоех дола цаI да, цудухьа цига хьайбай боахама йоккхагIа йола терко ё а еза.

Наьсарерча хьайбаш леладераша хьайбай продуктивность лакхъяран продукцега дIадодар лохдаран кIезига къахьийгадац: Иштта, районе хьалха латтача «Назрановский» яхача совхозе укх шера дIабахача ийс бетта шура йоаккхилга 44 процент алсамдаьннад, хIара кхоабача Iаттагара 1636 килограмм шура яьккхай, вешта аьлча, дахача шера цу юкъагIа яьккха хинначул 75 килограмм дукхагIа я из. ГIадвугаш да экономически хьокхамаш а. Шурий цхьан центнерага 13 соми 30 кепиги дахад, планага диллача даха дийзача 15 сомаи 58 кепигаи меттел. Доаханна тIакхетача дулха центнерага 106 соми 62 кепиги дахад, планага диллача даха дийзача 134 сомаи 15 кепигаи меттел. ТIакхийттача хьакхий дулхага дахар плано белгалдечул шозза чухнахьа да.

Цу совхозе вIашагIъеллай республике дикагIчарех йола Iаьсий кхеду ферма, дика вIаштIехьъяьккхай искусственни осеменени.

Продуктивность лакхъяраи продукцега дIадодар лохдарай кIезиг-дукха толамаш дахкад «Октябра 40 шу», «Экажевский» яхача совхозашка а.

Цхьабакъда, укх тIеххьарча хана районерча хьайбаш леладераша кIезиг-дукха лохъялийтай продукци яккхара а из пачхьалкхенна дIателара а темпаш. Къаьстта уйла яйтащ да хьайбаш леладу фермаш соаккарчул вогIа Iанна кийчъяь хилар.

Районерча совхозашка доакъараш кийчдара йолча ерригача торонех пайда ницабац, цудухьа доакъараш кийчдара план кхоачаш ца еш юкъагIийтарал совгIа, хьайбашта Iанна эшача боараме уж Iалаш а даьдац. Совхозашта эшаш долча доакъарех 59 проценти силосах 68 проценти мара Iалашдаьдац. Юккъера лаьрхIача хIара хьайбанна нормах 18 центнер эшача моттиге 10,7 центнер мара кийчдаьдац гIожа доакъар, цу даькъе нормах 9 центнер эшача моттиге 5,3 центнер мара йол а кийчъяьяц, 6 тонн эшача моттиге 4,1 тонн мара силос а елланц.

Совхозий йоккхий торонаш я хьажкIий гIадамаш кийчде, цхьабакъда, уж чуэцилга во вIаштIехьа а даьккхад, дукха аьта гIадамаш хьа ца гулдеш кхашка доада а доалис. Пайда боацаш яйна дIаяьннай свекла лордаш, царех хьайбашта боккъала а дика доакъар хуллашехь а.

Октябра тIеххьарча шин декаде вIалла а кийчдаьдац гIожа доакъар.

РАЙОНА дукхагIча боахамашка геттара во вIаштIехьдаьккхад хьайбаша Iа доаккхаргдолча моттигашка гIожа доакъараш тIаувзилга, къаьстта а ча тIаувзилга. КIал хьерца ча ца хиларах «Октябра 40 шу» яхачеи «Экажевский» яхачеи совхозашка кIалхьарцар деш йоаю доакъар дуаш ихеюса юхкаш, уж лерттIа кийчйича царех дика доакъар хуллашехь а.

Хьайбашка лерттIа Iа даккхийтара боккхача лоархIаме да доакъараш ца талхийташ а доаца деш а лораделга. Аьлахи чахи тоIаданза, бухь баккханза дола аргIаш даро доакъар тIеханахьара а цкъаза юкъера а вардолийт, хIаьта варденна доакъар хьайбашка дайита йиш йолаш а дац.

Из иштта доллашехь а района совхозашка аьлахи чахи даьча аргIашкара доакъар талхар боккха кхерам болаш да. «Назрановский», «Октябра 40 шу», «Экажевский» яхача совхозашкара дукха аргIаш тIера шаьрданза, бовхьаш даханза, гоама детта ара лелача доахапа телхадаь да, хIаьта кхашка даь дукха ча аргIаш во детта хиларах хIанзлехьа а херцаш да.

Района хьайбаш леладераша шоаш даьча цу цIенхаштарча гIалата терко е а еза, хьем боацаш чехка уж аргIаш тоадара динза даргдоаца гIулакхаш чакхдаханза а даргдац.

Белгалде доагIа района совхозий цхьаболча кулгалхошеи специалистащеи далийта цхьаькха гIалат а. Из да ца хьокхаш кхашка дисача гIадамийла Iай хьайбаш доажадара уйлаш еш уж хилар. Iан хана хьайбаш доладенна лелийташ хиланза даргдоацилга-м бакъ да, хIаьта а кIезига йоацаш моттигаш нийслу из «доладенна лелийтилга» дуккхача сахьаташка дIаьхдолийташ, бIарччача деношка доажадеш кхашка леладеш.

Хьайбашка дика Iа даккхийтара а цар продуктивность лакхъяра а керттерчарех керттердар да Iан хана, халданза доакъарашца Iалаш а деш, хан-ханнахьа хий а меладеш, хьайбаш чулоаттаделга, цу тIа а ден порядок цхьанна а тайпара телха ца елга.

Из дош кIоаргагIа зийча ховргда Iан хана доахан дIаьхдоллийташ ара доажадеш хилча: къаьстта а йоачан йолча хана доажадеш хилча, е тIаьдача, шийлача помещенешка доахкадеш хилча цар продуктивность лохлуш хилярал совгIа, дозал чухнахьа дувлаш а гIеллуш а хилар.

IИЛМАХОША даьча тохкамаша бакъдаь хьахьехад 4 градусал тIех шелал хилча деттача доахана продуктивность лохлуш хилар а дуача доакъарах 15 процент гаогга дар дегIацара йIовхал нийсъярга ихе довш хилар а. ХIаьта Наьсарен районе Iана бетташкара ха-оттама хьалаш йоачаш йолеи тIаьдеи деном дукха долаш хул.

Из я Iана хана кхыметтел комбинированни доакъар а юкъе долаш, лерттIа доакъарашца Iалашдаь хилча а хьайбай продуктивность лакхъюлуш ца хилара «къайленех» цаI. Цкъаза оалаш хоз: «Фу эш укх доаханна? Шортта йол а, силос а, концентраташ а ма йий акхарна. ХIаьта а шура дукхагIа мича тел». Ай, доаханна-м доакъарел совгIа, йIовхал а ханнахьа хий а ма эший.

Из иштта доллашехь а нонагIа а цу деша хьакъехьа хьайбаш йIайхача помещенешца, хица Iалашдара хьакъехьа дукхагIа да кхоачамбоацараш. «Экажевский» совхоза Наьсар-Кертерча отделене 15-ча октябрал тIехьагIа мара болабеннабац хьайбай помещенешта ремонт е. Цар чура кхо ший ханнахьа дIадаьккхадацар, царна кизгаш техадацар, хIанз а цаьна ремонт елга мела лел.

«Назрановский» совхоза Авлтий-Юртарча отделене а ший ханнахьа кийчъяьяц хьайбай помещенеш. хIаьта из бахьан долаш 200 совгIа хьайба араюккъе дисадар шийла а лоа делхаш а хиннача 25 октябре.

Цхьабола боахамий кулгалхой шоаш фу дергда ца ховча эттаб хIанз чIоаггIа ха шел а енна лоа дилларо, хIана аьлча доахан чусоцаданза а уж лерттIа кхоабилга вIаштIехьдаккханза а хиларах цар продуктивность лохъеннай. Алхха 25 октябрерча цхьан дийнахьа 550 килограмм кIезигъеннай пачхьалкхенна дIатела шура. Октябрь бетта «Октябра 40 шу» яхача совхозе хIара кхоабача Iаттагара яьккха шура 47 килограмм мара яц, вешта аьлча, дийнахьа 1,5 килограмм мара тийнная цар «Экажевский» совхозе бетта 66 килограмм, дийнахьа 2,2 килограмм, «Назрановский» совхозе дийнахьа 3,5 килограмм мара тийнаяц шура. Из дахача шера октябре цу совхозашка тийначул дикка кIезигагIа я.

ПАЧЧАХЬАЛКХЕННА шура дIаялара йола шера план кхоачашъяр духьа бIарччача районо хIара денна дIатела еза 73—75 тонн шура, хIаьта бокъонца дIателар 62—63 тонн мара яц.

Из дерриге а хьахиннад района совхозашка хьайбаш ший ханнахьа чусоцадаь ца хиларах, уж лерттIа кхоабилга а леладелга а ший ханнахьа вIаштIехьдаьккха ца хиларах.

ХIанзалца района совхозашка даь хIама дац хьайбашта дуаде доакъарш кийчдара хьакъехьа. хIаьта йолаш йола оборудовании механизмаши болх ца беш а латт, болх бергболаш вIаштIехьъяханза а я. Из а да Наьсарера хьайбаш леладераш силосаца цхьана чанна запаривани яра опыт йовзаш боллашехь а, царна лоалахарча Сунженски района «Победа» яхача колхозе деш доллашехьа а из гIулакх тесса дитар.

Дукххача боахамашка ка а йоалаш леладеш да укх хьисапе доакъараш кийчделга. Доахан чудоахкача кхийшкарча тамбурашка 1000—1100 килограмм ча чухоша цемента кIоагаш ду. Цу кIоагашка 800 килограмм гаргга ча, 200 килограмм аьта свеклаи, 50 килограмм тухи чудолл, цул тIехьагIа, тIера айхха дIа а къайле, кхаь сахьата Iи чукхастийт. Иштта вIашагIъедаь кийчдаь доакъар хьайбаша дика дуъ.

Хьайбашка Iа даккхийтар — чIоагIа бехктокхамера юкъ я, хIаьта Наьсарерча хьайбаш леладераша цу гIулакха хьакъехьара кхоачамбоацараш чехкагIа дIадаха а деза.

Г. ПЕТРОСОВ,
Нохч-ГIалгIай АССР юрта боахама министерства керттера зоотехник.

ХАЛКЪА СУДАХОЙ ХОРЖАМАШКА

РСФСР судоустройства Закона 29-гIа статьяи «РСФСР районни (городской) халкъа судаш харжара Положене 18-гIа статьяи ларде а лаьца, хIаьта «РСФСР-е районни (городской) халкъа судий хоржамаш чакхдахара» 1965 шера ноябрерча РСФСР Лакхехьарча Совета Президиума Указага хьежжа а 1965 шера 10 ноябре Нохч-ГIалгIай Автономни Советски Социалистически Республика Лакхехьарча Совета Президиума Указаца 1965 шера 19 декабре Нохч-ГIалгIай АССР-а хIара районе а городе а гIолла харжа безача халкъа судахой укх тайпара боарам оттабаьб.

Город Грозне Ленински районни халкъа суд	3 халкъа судахо
Город Грозне Октябрьски районни халкъа суд	3 халкъа судахо
Город Грозне Ленински районни халкъа суд	3 халкъа судахо
Город Грозне Старопромысловски районни халкъа суд	2 халкъа судахо
Ачхой-Мартана районни халкъа суд	1 халкъа судахо
Грозненски районни халкъа суд	2 халкъа судахо
Ведана районни халкъа суд	1 халкъа судахо
Гудермесски городской халкъа суд	2 халкъа судахо
МалгIабика городской халкъа суд	1 халкъа судахо
Ножай-Юрта районни халкъа суд	1 халкъа судахо
Наурски районни халкъа суд	1 халкъа судахо
Надтеречни районни халкъа суд	1 халкъа судахо
Наьсарен районни халкъа суд	2 халкъа судахо
Советски районни халкъа суд	1 халкъа судахо
Сунженски районни халкъа суд	2 халкъа судахо
Урус-Мартана районни халкъа суд	1 халкъа судахо
Шаьла районни халкъа суд	2 халкъа судахо
Шелковской районни халкъа суд	1 халкъа судахо

ГОРОД ГРОЗНЕ РАЙОННИ ХАЛКЪА СУДИЙ ХАЛКЪА СУДАХО ХАРЖАРА

ХОРЖАМА ОКРУГАШ ВIАШАГIЙОХКАР

1965 шера 11 ноябре араьннача РСФСР районни (городской) халкъа судаш харжара Положене 15 «А»-и 16 «А»-и статьяшка хьежжа къахьегамхой депутатий Советий Заводской, Ленински, Октябрьски, Старопромысловски исполкомаша город Грозне районни халкъа судашка халкъа судахой харжара йола хоржама округаш вIашагIйохкара решени тIаийцай:

ЗАВОДСКОЙ РАЙОНЕ:

№ 1 йола Нефтезаводской хоржама округ №№ 1, 2, 3, 4, 5, 6, 28 йола хоржама участкаш чу а йоагIаш.

№ 2 йола Кировски хоржама округ №№ 7, 8, 10, 11, 12, 13, 14, 15, 16, 17, 18 йола хоржама участкаш чу а йоагIаш.

№ 3 йола Центральни хоржама округ №№ 9, 19, 20, 21, 22, 23, 24, 25, 26, 27 йола хоржама участкаш чу а йоагIаш.

ЛЕНИНСКИ РАЙОНЕ:

№ 1 йола Северни хоржама округ №№ 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14, 15 йола хоржама участкаш чу а йоагIаш.

№ 2 йола Красномолотовски хоржама округ №№ 16, 17, 18, 19, 20, 21, 22, 23, 24, 35, 36, 37 йола хоржама участкаш чу а йоагIаш.

№ 3 йола Калинински хоржама округ №№ 25, 26, 27, 28, 29, 30, 31, 32, 33, 34, 38, 39, 40, 41, 42, 43, 44 йола хоржама участкаш чу а йоагIаш.

ОКТЯБРЬСКИ РАЙОНЕ:

№ 1 йола Железнодорожни хоржама округ №№ 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11 йола хоржама участкаш чу а йоагIаш.

№ 2 йола Мусоровски хоржама округ №№ 12, 13, 14, 15, 16, 17, 18, 19, 20, 21, 22, 23, 35 йола хоржама участкаш чу а йоагIаш.

№ 3 йола Новопромысловски хоржама округ №№ 24, 25, 26, 27 28, 29, 30, 31, 32, 33, 34, 36, 37 йола хоржама участкаш чу а йоагIаш.

СТАРОПРОМЫСЛОВСКИ РАЙОНЕ:

№ 1 йола Ташкалински хоржама округ №№ 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 12, 17, 18, 19, 20, 21 йола хоржама участкаш чу а йоагIаш.

№ 2 йола Нефтемайски хоржама округ №№ 8, 9, 10, 11, 13, 14, 15, 16, 22, 23, 24, 25, 26, 27 йола хоржама участкаш чу а йоагIаш.

ХАННАХЬЕИ ДИКЕИ ГIУЛАКХ ДИЧА

Шелковской района «Червленский» яхача колхозе ши бригада я комсаш кхееш.

101 гектара тIара лаккха хьувкъам чуийцар укх шера колхозхоша. ХIанз 31 гектара тIа керда дIайийна комсий гаьнаш я цар.

Укх шера бIаьстан юххьанца денз даим доаггIача тайпара гIулакх деш хьабаьхкаб комсаш лелаераш.

Апрель бетта тишденна комсаш хьаллувцаш дола бIоагIий дIа а доахаш кердадараш увтталир. Цул тIехьагIа лазараш ца хилийтара диазза молхаш техар, комсаш хьалийихкар, оасар дир.

Iайи бIаьстан юххьанцеи укх шера эггара хьалха аьшкасаьргашца комсаш хьалийихкар укхаза.

Дика хьокхам гойтаб М. Молодченковас кулгалдеча бригадо.

Цу бригаде звеньевой йолча Д. Кибличенкой звенос 6,7 гектара тIа кхейир комсаш. План 90 центнер мара йоацача, хIара гектара тIара 156 центнер комсаш чуийцай звено членаша. Иштта лакха хьувкъам баккхарах Д. Кибличенко укх шера Москве халкъа боахама Выставке яхийтар.

Во бац шоллагIча бригаде К. Бунянкинас кулгалдеча звенос кхебаь хьувкъам а. 14,25 гектар да звенос комсаш кхеяь кха. ХIара гектара тIара 125 центнер комсаш чуийцай цар.

Вай деза цIей хьатIакхоачача деношка комсашта Iапа кийчо еш хиннаб колхоза комсаш лелаераш. Шоаш комсаш чуийца баьлча комсаш йоIаш, уж дIакъувлаш баьхкаб уж. Ерригача колхозо укх шера заводага дIакхачийтар 2 эзар тоннал совгIа комсаш я, хIаьта план 630 тонн мара яцар.

Ала деза колхоза комсаш кхею специалисташ ца тоъалга, цудухьа каст-каста кхыча бригадашкара гIо деха дезаш моттигаш нийсъелар укхаза.

С. СУЛТАНГИРЕЕВ.

Тха еррига торонаш я

Коммунистически парте XXIII-ча съезда сийна яьржача яхьо дегаш ураоттадеь къахьегаш ба тха колхозхой. Юрта боахама продукташ дукхагIа яхара, семилетка тIеххьара шу толаме чакхдаккхара цхьадола хIамаш карагIдаьннад тхона. Гудермесски районе эггара дикагIа гурахьа дийна кIа, хьажкIаш, шекара свекла хьувкъаьй тха боахамо. Масала, хIара гектара тIара 22 центнер кIа чуийцад, хьажкIаш — 20.3 центнер, хIара гектара тIара 250 центнер шекара свекла яьккхай. Лоацца аьлча, оттаьча планал совгIа хьувкъадаьд еррига ялат, хIаьта цунга дIабаха мах а планал лохагIа ба.

Цу дерриганеша торо хилийтар фуна лаьрхIа а фуража лаьрхIа а ялат дIаоттаде. Пачхьалкхенга кIа дохкара план 124 процент кхоачашъяьй. хьажкIаш — 110 процент, шекара свекла 111 процент, хIаьта колхозхошта къахьегама деноех дIадала ялат а Iалашдаьд.

Юртбоахама культура хьувкъаярах а пачхьалкхенга ялат дохкара план тIеххоачашъярах а КПСС Гудермесски горкомеи горисполкомеи карара кара тела ЦIе байракх еннай тха колхоза. Цо гIадбигача тха колхозхой хьинар кхы а лакхденнад. Лоацача хана агротехнически бокъонаша дIа ма деххара дIадийна даьннад гурахьа дув ялаташ. ХIаьта хIанз 1966 шера ялат дIадувргдола лаьтта оахаш латт.

Укх шера во лелац хьайбай боахамера гIулакхаш а. Районе хьалхара моттиг яьккхай тха хьайбаш леладераша а. Пачхьалкхенга шура йохкара шера план ханал 5 бутт хьалха кхоачашъяьй колхозо, хIаьта дулх дохкара шера план 15-ча сентябре кхоачашъяьй. Иштта дика ка йоалаш кхоачашъяьй, пачхьалкхенга фуаш дохкара план а.

Колхоза специалисташа, партийни, комсомольски организацеша хIанз шоай еррига терко тIаерзаяьй хьайбаш шортта доакъар долаш а чудахка йIайха помещени йолаш а Iангара дахара. ГIожа а моша а доакъараш, шекара свекла лордаш, ялат кхоачамхиллал кийчдаьд. ХIанз хьайбай фермашка хьатIаувзаш латт жом, жмых, комбикормаш. Хьайбай продуктивность лох ца еш уж Iанагара даха лаьрхIад колхозхоша. Хьалъяь йоалаш латт 180 бежан чухошаш йола коровник.

КПСС ЦК сентябрьски Пленума решенеша дегаш гIоздаьхача тха колхозхошта юкъе хIара денна шерагIа яржаш латт парте XXIII-ча съезда хьалхара яхь.

Юрта боахама эша машинаш, удобренеш, химикаташ промышленносто тел тхона. Цудухьа уж дикагIа, дукхагIа мел хул тоалургба тха болх а.

КПСС XXIII-ча съезда сийна къахьегама вахте а этта тха колхозхоша дош деннад ер шу чакхдалалехьа пачхьалкхенга планал совгIа 30 процент дулх дохка, 70 процент совгIа шура йохка, шекара свекла — эзар тонн.

1966 шера хIара гектара тIара 22 центнер гурахьа дув кIа, 35 центнер ялатийна лаьрхIа хьажкIаш, 300 центнер силоса лаьрхIа хьажкIаш, 11 центнер гидуаргаш, 300 центнер шекара свекла хIара гектара тIара яккха дош деннад механизаторашеи кхаш леладерашеи. Цу гIулакха оаха хIанзе а кийчдаьд 5 эзар тонн органически 180 тонн минеральни удобренеш, хIаьта 1966 шера пачхьалкхенга хьайбай продукташ йохкара цхьоалагIча квартала план ханал хьалха 10-ча феврале кхоачашъе а ах шера план КПСС XXIII съезд хьаеллача дийнахьа кхоачашъе а лерхI колхозхоша. Цахаддаш къовсам лоаттабергба оаха хьайбай продукташка а ялат даккхарга а дIабода мах лохбара.

Аз лакхехьа дийца декхараш кхоачашде атта хургдац, из кхетаду оаха массане а. Цхьабакъда, уж кхоачашдулургдолаш да нагахьа санна хIара колхозхочо, хIара механизаторо, хIара специалисто Даьхенна хьалхашка шийна тIалатта бехктокхам кхетабой а, ший низ ца кхобеш къахьеге а.

З. ИБРАГИМОВ,
Гудермесски района «Кавказ» яхача колхоза председатель.

мехкий общественноста дика ховш да, «гориллаш» мадарра аьлча Вашингтона пхелагIа колонна хилар а хIаьта военни нахах болча «гориллаша» Пентагона инаралашца айхха бувзам лоаттабеш хилар а. Американцаща лерхIар кхоачашдара къаьстта чIоагIа гIулакх деш барашта юкъе белгалйоах Аргентина къаман жандармере командующе инарала Хулио Альсгарайаи чилийски полице начальника инарада Уэртеи цIераш.

Массадола гIулакх а доазон тIа хатар хинна ха а вIаши нийсдаьчул тIехьагIа Чилеи Аргентинаи общественносто белгалара вывод йир: цу бIехача провокаце лераш Вашингтоне йолх.

ВАШИНГТОНА ДАГАРДАР

Чилийско - аргентински доазон тIа хиннача событей мах беш, кепа йоазоно цхьа бахьан доацаш белгалъяхац уж 17 ноябре гулъе лаьрхIача Американски пачхьалкхений Организаце (ОАГ) кхыча мехкашцарча гIулакхий министрий 2-ча Чрезвычайни конференцел хьалхагIа «цунна тIера уйла дIатувлаяр духьа» Вашингтон дьв доладе гIертар санна а лоархIаш. ГIулакх миштад аьлча, ший вIалла а аьттув боацача хьалашка из конференци гулъянза ца йоалаш я американски дипломат. Уж хьалаш иштта нийсденнад США-с Доминикански Республике лелаеча интервенцена латиноамерикански мехкаш чIоагIа раьза доацаш хилар а хIаьта иштта сов дувца даьха «массаза хургдола американски пачхьалкхенашта юкъера низаш» вIашагIтохара хьакъехьара решени ОАГ-ах хьоарчае США гуччахьа гIерташ хилара дуккха мехкаш раьза ца хилар а бахьан долаш. Дуккхача пачхьалкхенаша иштта мегаргйоацаш лоархI конференци гуллургйола моттиг а—мехка военни диктатура оттаяь йола правительство а йолаш йолча Бразиле столица.

Укх шера шозза тIехьаьккхача цу конференце США политикана къаьстта боккха кхерам болаш я Аргентинаи Чилеи позици. Вашингтон раьза йоацаш да шинна а пачхьалкхен президенташта, къаьстта а Эдуардо Фрейна, конференце лерхIачох а бIарчча хьайицача ОАГ леладеча гIулакхех а хетар. Цхьа бахьан доацаш дац цу мехкий позици ОАГ дIахо йодача хана а Вашингтона товш бола арахьарча политика никъ чакхбоаха, къаьстта а малхбузен полушаре мехкашта шоашта доагIача дешашка, герз а долаш йисар кIезигагIа дезаш дола кхы мехкаш а гоннахьа кхоталургдола ядро а хинна дIаоттарах кхераш хилар. ТIа-тIа дукхагIа хулаш латт дуккха Iайна саготагIа йола экономически социальнии оамалера проблемаш цIенхаштта къоастаяь хьажанза яргъяц ОАГ аьнна хеташ йола пачхьалкхенаш. Шоашта иштта хеташ хилар къагта хьааьлар ноябрь бутт болабеннача юххье Мантовидео хиннача, паргIатача торговле Латиноамерикански ассоциацена юкъедоагIача мехкий кхыча мехкашцарча гIулакхий министрий совещане. Бакъдар аьлча, ЛАСТ-а нийс члена (Аргентина, Бразиле, Чили, Перу, Уругвай, Парагвай, Эквадор, Колумбия, Мексика) юкъера гIулакхаш дерригаш а хIанз укх сахьата башха тайна латтац. Мел аьлча а, гуш да къовсам тIа дола дешаш вIаши барта а ухаш къестаде а вIаши гIойле йолча тайпара торговли вIаштIехьъяккхара шоай низаш вIашагIтоха а безам болаш уж хилар. Иштта Венесуэла а Боливи а цу организацех дIакхета мег аьша хеташ да.

Малхбузен полушаре моллагIча мехка чурча вахара тешшаме тIахьожам лоаттабара США-на новкъостал дергдола механизм вIашагIйоллара йола лард лоархI Вашингтоне Американски пачхьалкхений Организацех. Вашингтоне лерхIачох, из тайпа механизм хила езаш да «массаза хургдола американски пачхьалкхений юкъара низаш». Из идея, боккъалдар аьлча, керда яц. Ткъо шу хьалхагIа денз из хьалхаяьккхаяр хIанз воацаш волча демократегарча маккартиста Джон Фостер Даллеса.

Цхьабакъда, массаза а хургйола полицейски аппарат вIашагIйолла лийрхIача американски империалистий планашта дуккха пачхьалкхенаш чIоагIа духьала а яьна, мадарра аьлча, чакх ца йоалаш йисар. Дукха ха йоацаш чIоагIа низ тIабихьачул тIехьагIа мара вIаштIехьдалаьанзар ВIашагIкхийттача Штатий американски пачхьалкхений юкъарча низий хьисапера Санто - Доминго дахийта бIунаш ханна вIашагIтоха. Цхьабакъда, из корпус а дукхагIча даькъе къилбаседаамерикански фордаа пехотацарча салтех латт.

Шоаш лерхIаш могаду аьнна хетийтар духьа цкъа йолаеш массехк прием йолайир американски дипломате, формага диллача тайп-тайпара а йолаш. кхоачашъярга диллача цхьатарра гIожа а йолаш. Из иштта долга цкъа гучадьннад Чиленеи Аргентинанеи юкъе цIур болла уж гIийртача бIехача уйлаех. Вашингтоне кIезига догдоахийла йолаш ба цар 8 ноябрера денз 13 ноябре кхачалца перуански столице, Лиме, хиннача 17 латиноамерикански мехка лакхерча военочальникий совещанега. Геттара къайлагIа еш яр совещани — корреспондентий вIаштIехьалланзар кхыметтел из белгала мичахьа хулаш я ха а. Цхьабакъда, хIаьта а, цу собране лерхIараш Полишинела къайле йолаш дар Пентогона инициативах из гулъяь йоландаь а. Зем боаккхаш хиннарий теркама кIалхара даьннадац США доавонел арахьа хиннача цу тайпарча совещаней дерригача историе чухь эггара хьалха цига председателал деш къилбаседаамериканец — ВIашагIкхийттача Штатий эскара штаба начальник инарал Гарольд Джонсон хилар. Совещани йола а ялалехьа гучадаьлар Пентагоно зIаках еллача хIамах зIокьетта кийча бараш дукха ца хилар. Уругвая оборона министра инарала Пабло Мороториос Лиме дIа а вахалехьа хьакхайкадир, ший мохк «ший традиционни позице тIа а латтаргба», «американски пачхьалкхений юкъарча кердача концепцей» хьакъехьара дош дувца аьнна енна предложенеш хьал а лоацаргъяц аьнна. Чиле депутатий палата совещане отта а яь, кепа теха араяьккхача заявлене дIадех правительства ший делегаци Лиме ца йохийташ ютилга.

Массазара низаш «вIашагIтохара планашка чилийски палато цхьа бахьан доацаш дегабуам бац американски континента герзашцара низаш «Латински Америка мехкашка халкъа правительстваш вIашагIа ца йохкийтари хано дIадеха экономически, социальни, политически хувцамаш дара новкъарле яри» духьа вIашагIтоха безам болаш хиларах.

Бакъдар аьлча, ОАГ конференце шоай проекташ массане а хьаллоацаргхиларга догдоахаш Вашингтон йоаца дукха ха я. Цудухьа хIанз цига вIаштIехьдаккха гIерт укх тIехьарча хана Вьетнамерча агрессе а къаьстта Доминикански Республикана духьаларча интервенце а чIоагIа йошаь йола американски континента «лидера» шоай политически репутаци чIоагIъеннай аьнна моттаргдола гIулакх. Дагадоххарах аьлча Венесуэла правительство гIулакхий мах баьчул тIехьагIа конференце дакъа лаца ца тугаш сецар Рио-де-Жанейро водача наькъа Венесуэле дIачуоттилга плана юкъедахьанза валанзар США пачхьалкхен секретарь Раск цун правительство ший решени хувца езилгах цIаьхха а тешае гIортар духьа.

Дерригача дунен общественни мненена бIаргагучча ОАГ конференци гулъелга вIаштIехьдаккхарен цул хьалхагIа хиннача событешеи хьакхьар провокацей, шантажа, «кулгаш хьувзадара» политика чIоагIа шийна кIалйисар.

ПРЕМЬЕР ПИРСОН ГIАЛАТВАЛАР

Канаде парламентски хоржамаш хилар, цхьабакъда, общинай палате политически низаш дIанийсдара юкъе лоадама хувцамаш данзар цар. ХIаьта а буржуазни парламентски строе хулаш йолча цу кампане цхьайола бакъонаш ювца мегаргйолаш я.

Эггара хьалха хоржамаш ханал хьалха доладь дар цхьа объективни бахьанаш хиларах а доацаш, правительственни либеральни парте лидера Пирсона политически гIулакхаш лерхIаш хинна хиларах. Ши бутт хьалхагIа парламент дIа а хийца, керда хоржамаш де оттадир цо 8-ча ноябре. Из хIана деш да дувцаш шоаш болаш, либералаша йоахар, чIоагIа, вешта аьлча парламенте «мандатий контрольни пакет» йолаш йола правительство эш мехка. ХIаьта либералий уж яцар 265-нех 127 мара. Из операци чакхъяккхарца либералаша лийрхIар шоашта 170 мандат мукъагIа йоаккхилга дар. Прогрессивно - консервативни аьнна цхьа тамашийна цIи а йолаш йола Дифенбейкер керте латта оппозицера йоккхагIа йола парти Iаьдала юха керте отта аьттув балар дог доахаш яхар хоржамашка.

Мадарра аьлча, либералаша а консервтораша а лийрхIар цаI дар — аьрдехьарча ткъама парламентски партешкара мандаташ хьайоахилгеи аргI - аргIа цаI шоллагIчун когаметта Iаьдала керте увтта йиш хулийтаргйола «шин парте бурчолг» бола система юхаоттаелгеи. Из тайпа система капиталисташта геттара дика мегаш я, хIана аьлча цо йиш хулийт атта кIалхарбувла а халкъа дIадехараш духьале е а.

«Даьха дог довш» хилар либералашта хоржамий итогаш, Пирсона ший дешашца аьлча. Ерригаш а тIакхийттараш 2 голос мара хиланзар. Дагадоххарах аьлча, антикоммунистически къамаьлаш деш хиннача Дифенбейкера парти ший 99 мандата тIа йисар. Коммунисташа хьаллоацаш хиннача кердача коммунистически партега, голосаш 13 процентагара 18 процентага кхаччалца сов а яьха, 21 моттиг кхаьчар, хIаьта из цу тайппара парламенте реальни низ а хинна дIа а эттар.

Хоржамий еррига итогаш ше йоашхаш, канадски кепа йоазонна хет ший политика шерра хьаллоацаш хиларга догдахарца Пирсона доккха гIалат даьд аьнна. Газеташа иштта белгалдоакх харжархоша лерттIа дакъа лаьца ца хилар (10 миллион сагах урнашка венар вацар 8 миллион мара), цунах лоархI цар мадарра аьлча цхьатарра программа а йолаш йолча йоккхагIча шин буржуазни парте къайлагIа еча политически торгай канадций бала ца хилара результат.

К. БЕЛЯЕВ,
(ТАСС).

МОСКВЕ ХУРГДОЛЧА НОХЧ-ГІАЛГІАЙ ЛИТЕРАТУРА КІИРАНГА

ДІАЯХАР

А. ВЕДЗИЖЕВ

ДУВЦАР

Арарчул а шийлагIа хийтар Любайна чIега а баьккха цIагIа чуяьлча. Самардийнахьа денз цIи йийзаяцар укх чу. Ото чура морхI бизза дахча хьадена пишка хьалхашка Iо а дилла, сихха цIи ювза гIерташ йоаллар из. ЦIа дIоахдаллалца аьнна лоалахошка чунахавар цун мари ши шу даьнна кIаьнки.

Укхаза яхача массехк шера дукха пийсденнадацар Любай денна. кIиранна цIагIара йоалилга. Ков дизза котамаш, москалаш Iунал эшаш яр. Ший ханнахьа беттанза балацар ши етт, кхабанза балацар ткъаьх устагIа. Духхьал цхьан говра мара Iунал деш вацар Шарпуддин. Хьалхxе денз, из иштта хила дезаш санна, ков-карта, хьайбай деррига Iунал тIадижадар Любайна.

Бакъда, ха дIа ме йода Любас кхетадора хIара денна яхар санна бебаш латта боахам ший ираза эггара чIоагIагIа йола новкъарле йолга. Шийнеи маран юкъе отташ йола тIехвоалалургвоаца духьале хулаш санна хетар цунна цу боахамах.

Из иштта дIадолалуча хана-м Любас цун уйла а яьяцар, цунна ховра Шарпуддин шийна везалга, ше цунна езалга. Керттердар из дар. ТIаккха сенна йора, хIанз фу де деза яхачун уйла, цхьа дезал ма хиннабий акхарех. Е хьалхарча хана боахам а бацар хIанз санна боккха — цхьа етт, Шарпуддин балха лелаю говр. ТIаккха сенна эшар мара а сесага а юкъе де дезачун доазув къестаде. Хьадаьр укх шинне а ма дий.

Бера хана денз довзаш дар Любая Шарпуддини. Уж юрта школе цхьана дешаш болча хана денз. Хьалхарча хана берашта юкъе хулаш дола доттагIал дар царна юкъе тоссаденнар. Бакъда, тIехьагIа, ераш кхувш латтача хана безам хилар цу доттагIлах. Любайна дукхавезавелар сабаре, эздий, кокаш санна Iаьржа ши бIарг а болаш лакхорча дегIара кхувш воагIа зIамига саг. Из дог ца хов безам бацар, цунна ховра кхы кIезигагIа зIамигача сага ше а ца езилга.

ВорхI класс яьккхача деша ухачара цIагIа соцайир нанас Люба. Цар хьал ховш болча, цхьанне а бехк билланзар цу гIулакха: Любайл зIамагIа шиъ бер дар цIагIа, хIаьта да цунна низкъа мара дага а вагIацар. Люба зIамига йолаш веннавар из.

Шарпуддин школа яьккхача юртбоахама техникуме деша вахар. Цо лаьгIбанзар йоIан зIамигача сагаи юкъера безам. ХIара кIирандийнахьа цIавоагIар Шарпуддин, Люба ца гуш цIаккха юхаводацар. Шийна уж вIаши безилга шаьра хойя а цар безама духьал яцар Любай нана. Кхы дикагIа яха моттиг ший йоIа цунна хургья а моттацар.

Шарпуддин кардоне балха вола диъ шу дар. Техникум яьккхача укхаза хьун тIа балха вайтар из. Дукха ха ялале еха а йийха Люба йоалайир цо.

Шийна гуш дар тамашийна гIа долаш санна хетар Любайна, ена кIира а далале ше йоагIаш той даьча юртара мар волча хьайоалайича. Гоннахьа лакха, листа, сийна хьу мара гуш хIама дацар. ЦIаккха ца саца эттача санна тайп-тайпарча оалхазарий ашарий концерт дар халданза латташ. Акхарна лоаллаха ваха хи-канал лорадеш вола воккха саги цун сесаги мара цхьаккха хIама дацар кхайка хозе.

— ГIа да ер, е фаьлг ба, — уйлаш йора Любас ше-шийца. — Со да йолаш дий-террал доккха ираз. Тхоаш шиъ, ялсамале мо йолча укх хозача метте тхоаш шиъ, цхьаккха хIама, цхьаккха саг новкъа а воацаш.

Ераш укхаза Iохайша дукха ха ялале царна етт боалабир Шарпуддина дас.

— Берзах лорабе беза ца аьлча кхы шоана новкъа хургбац ер, — аьлар цо. — Доакъар укхаза шортта долаш ма дий. ТIаккха вахача шурен даьттен доацаш мегац. Бежан доацаш мегаргдац шо.

Духхьал ший безам мара хIама ла гуш йолча Любас дукха хам а банзар цу хана мар-дас боалабаьча Iатта. Вешта, йича денз ахархочун лостам, цун хьашташ мара ца дайзача Любайна ховра укхаза етт а шоашта эшаргболга. Из боалабаро кхы а чIоагIагIа тешам оттабир цун дагахьа ший ираз хадаргдоацаш хиларах. Дезал хьахинна баьннаб — чуIе фусам йолаш я, етт ба, тIаккха цIен-дан нанеи ер шиъ ма дий. Новкъа цхьаккха хIама, цхьаккха саг вац.

Ер хIанз сиха йолга а ховш футтаройна санна хьаллоталуш яцар цIи. Укхо фатаген а техе цIилеторг лотайича, боккха ала, наIарах ара а техе юха а хьал ца лоталуш дIайовра из. Цкъа цIи йита а йита ши етт бетта араяла дагадехар цунна. Хьайбашта дилла дезаш пхьор а дар. Бакъда, шийлача арара чуеча цIагIа йIайха хила езилга дага а деха юха а фатаген чудола шуша хьанийцар цо.

— Беркат ма хила хьох, — сердар из пишка. — Ма духьала яьлар хьо тховсара.

Пишка тIара Iоакъа хьа а ийца сихха шуша чура фатаген чудеттар Любас, тIаккха сихха наIарах лотаяь цIилеторг чухьекхар. ЦIаьхха ийккхача боккхача ало коча пхьош лотадир цун. ЦIи йоае аьнна цо пхьош бе доллаше кулг доага а даь сихха хьаэккхийтар Любас. Качматашкара денз чакхъяллалца йоаттIа а яь сихха Iокхессар цо коч. ТIаккха когаш тIабийтта пхьешах яьнна цIи йоайир. Пхьарс мерцабар Любай, бакъда сов кхераенна хьалхарча юкъа цунна лазар холацар.

— Сага еннайий а ца ховш иштта яла а тарлу укхаза-м, — юха а йист хилар из, ше яхар хозаш саг воацилга шийна ховшие а. — Селла хала Iоадеш дола е руцкъа сенна эш сона-м хац, каша дахьа ца эше. — йоахар цо халат тIа а увзадеш.

Цунна хIанз хьалха дагадехадацар из. Ше енача хьалхарча хана марацарча безамо ший ираз мара кхы хIама гойташ хиннадеце. тIехь-тIехьа цунна йовзаш латтар вIалла Шарпуддина из хург а ма йий аьнна цунна дага ца хинна оамал. Из оамал — цIаьрматал яр. МоллагIа йода цIаьрматал яцар, мелла дукха дале а, ший руцкъах. боахамах ца Iаба цIаьрматал яр. Любас цунца ше яхаш гаьна мел йоал кхетадора шийцара а, акхар кIаьнкацара а, хьаштдале дерригача дуненцара а ший мара безам боахам совбаккхара лоIамал лаьгIагIа хилар. Цунах кхета-м хала а дацар Iаса дича, жийво Iаьхар бигIаш, говр а лехкаш бидарка тIа уллув вагIача Шарпуддинага. Вай санна боахам Iоабе гIерташ шоай са а даац цар, мел эшар долаш а ба. Iаббалца маьлха сердал го йиш яц-кх укхаза, уж хайра ма хиларгаш, Iа вIашагIдетта жан, москалаши бахьан долаш.

Из къамаьл-м дукхаза хиннадар царна юкъе. ХIаьта тIехь-тIехьа кIоарглуш а латтар, сов боахам акхар вахара. ираза новкъа хиларах Любас деш дола къамаьл. Шарпуддина кхетадацар ха дIа ме йода цу тайпарча хабараша сесаг шийна хийра йоаккхаш хилар. Шийна хулача халон духьа цо из дувц моттар цунна. Из тешаш вар шоай боахам шер ме лу Люба дагахьа из дика хеташ хиларах.

— Фу эш царна, — юха а йист хилар Люба, маро ше аьнначунна жоп ца делча. — Нах хьаггал вIаши безаш ба. Бераш массаза гIоза да. ТIаккха из деций деррига ираз, муIаш а ягIаш а мича хул из кхы.

— Фу дагадехад-те укханна юха а, — уйла йир Шарпуддина. — Юха а со шийца охца ваккха гIертте.

Из хIанз а вицваланза вар кIира хьалха шоашта юкъе иккхача халахетарах. Цу хана из доладелар жий бахкар-бахьан долаш. «Кхаъ ба хьога, кIай жий бахкаьб», — аьлар Iурра арара чувенача Шарпуддина. Ше латтачара юха а хьажанзар Люба. «Кхаъ бала безаш хIама ма дий из-м, — жоп делар Любас, цхьа юкъ яьннача гIолла. — Хьона вIалла устагIа байна а бац мотташ ма йий со-м. Бер дича а хургвац селла гIозваьнна-м». Деша тIехьа дош оалаш боккха къовсам баьлар цу дийнахьа. ХIанз юха а цу тайпара къовсам боалилга лацар Шарпуддина. Цудухьа машаре аьлар цо:

— Хьоначул дукхагIа сона а эшац вай долаш дар... Цар ираз хьо хьага езаш дац, уж хьох хьага беза. Цхьаннена хац кхоана фу хургда. Хьалха хоам а бийя кхачац сага тIа Iаьрика ди...

— ХIанз согарчул IаьржагIа миштта хургда денош а, шераш а.— мар ала воаллар аьнна валале йист хилар Люба — Iа яххача тайпара хилча Iаьржа ди доагIаргда яхаш дуне а ца гуш ваха веза-кх.

— МалагIа дуне да из хьона эшар? — юххера а эгIазвахар Шарпуддин. — Фу эш хьона? Даа да. тIадувха барзкъа да, чуIе фусам я... Ираз, ираз!.. Из са воша Фирдовса коча юх а лаьца леларах-м ча хIанзалца шоай доалахьа хьайба хинна а доацаш санна гIадводар из.

— Мичара летад укханах из, — шешийца уйлаш йора Любас. — Сенна эш из деррига а, вIалла е боахам ца хилча а тха дезала сенна эш селла цIаьрмата ваьнна е боахам шербе. Фирдовси Къамболати цхьаккха боахам боацаше тхол ираз долашагIа ма бахий... Цунах а кхетац, мелла дукха дувцарах.

Фирдовс Любай йоккхагIа йола кхы яр. Къамболат — Шарпуддина воша вар. Царцига хьсашалгIа баха цIабаьхкабар Любар а хIанз. Нагтахьа мара царцига гIолга нийслацар акхар, бакъда, цига ше нийсъелча кхыча дунен тIа кхаьчача санна хеталора Любайна. Фирдовс юртарча амбулаторе фельдшер яр, цун мар Къамболат совхоза отделене шофер вар.

— Сов гIадъяхе дерриганех йицлу со царцига кхаьчача, — аьлар Любас тахан шоаш цIа боалархIац Iа из ираз? Со а иштта лелилга ловш-м яц хьо?

— Цецъяьлар Люба. Цу тайпара хIама марагара шийна хозаргда цунна метта а дацар. Мелла из хIама гулдара цIаьрмата волга цунна хайнадале а, цун шийцара безам хьалхарчул лаьгIбенна хиларах дегабуам беш хиннаяле а, из шеко йолаш яцар мара ше езаш хиларах. Цудухьа дега юв Iеттача санна новкъа хилар цунна Шарпуддина дешаш.

— Ишта хIана ях Iа, — саббаре йист хилар из, мара бIара а хьожаш. — Коча юх лаьца лела яхац аз-м. Сох чулела саг хIана ю Iа ях. ГIаьтти топ ялар кхераш санна Iаьржа ди дарга вай сенна хьеж, е цунах хIана кхер, ях. Нах беций вайна гонахьа бахараш. Хьо хIана тешац царех, нагахьа Iа яха Iаьржа ди доагIе, уж беций хьаотта. Из ди доагIаргда яхаш вай хIана дах паргIатта са ца доаккхаш.

— Хьаи саи кхетам цхьатарра бац, — аьлар Шарпуддина. Любас мел яьхар лергах а ца кхийтача санна. — ХIама эшаш хилча наьха кисашкахьа бIарг кхоабачул дикагIа да эшаш дар ший цIенъюккъера хьаэца хилча. Цудухьа леладу хьайбаш а, кхы мел дар а. Долаш вар цIаккха хьийгавац, доацар массаза хьийгав.

— Хьа воша а мича вах хьегаш, — шийх из тешар догдоахаш санна мара бIарахьежар Люба. — Цунга ма дий мел эшаш дар, цун торо ма хулий ший дезалца цхьана ваха-ва, салаIа, сакъерда.

Из хабар чакхдаьлча гIадгIоргволаш вар Шарпуддин, бакъда из мишта хадийтаргда хацар цунна. Сесага лоткъамо эгIазвига шелал холацар цунна, бидарка чархех лоа цIувзилга хазацар. ЦIаьхха шоаш чукхачча боахкаш хилар дагадехача гIадвахар из. «Цига-х хадарг ма дий е дов, — дагадехар, цунна.

— Из фу салоIилга да, фу сакъердилга да? — хаьттар цо сесага яхачох дика кхета ца кхеташ. — Дезал а болаш еций хьо?

— Иштта салоIилга да-кх... Дукха ха йоаццаш Фирдовс шийца а йолаш Москве а ваха венавий Къамболат. Со-м хьогаш яьгIар шоаш Доккхача театре а, Кремле а хилар Фирдовса хьадувцаш.

Ши тIоара вIашагIа а теха велавелар Шарпуддин, Люба цец а йоаккхаш.

— Iовдалал, — аьлар цо юххера а. — Цар санна доккха зе а ца деш, цхьа сом доаде хьона моге аз гойтаргья хьона. Iа-м Кремль ма яхий, еррига Москва а, — велар Шарпуддин.

— Мишта? — кхы а чIоагIагIа цецъяьлар Люба.

— Цигга открыткаш Iа хьаэце гургья хьона Москве мел йола Дворецаш а, театраш а, музеяш а. ТIаккха сенна эш ахча а доадеш цу гIулакха эзараш километраш гаьна никъ бе.

Баге а гIоттаяь мара бIарахьежаш цхьа юкъ яьккхар Любас. ЦIаьхха шин кулгаца бат дIа а къайла елхар ийккхар цунга.

Из деррига Любайна юха а дагадохача юкъа пишка чу тилла дахча даьга доалаш латтар. Мерца кулг лазар, бакъда цо из теркал а дацар. Цунна хацар ший чIоагIагIа дог лаз е доагадаь кулг лаз. ГIийло боагача кхоачалуш латтача пишка чурча дахчан аланга хьежар из. Мелла из ца бов гIерте а, дахча эша мел лу лаьгIлуш, меллуш боагIар ала.

— Иштта хулаш хиннабоаб из цхьабола безам, — дагадехар Любайна. — Е ала санна кIезиглуш, кхоачалуш. Вешта ала а тайп-тайпара хул: низ бола ала цIаккха бовц. Иштта хула хургба-кх безам а...

Любас кхетадора укх цIагIа ший хIама ца дисалга. «ГIов укх чу хилар пайда бий, — дагадехар цунна, — уйла, дог укх чура дIадаха хилча...» Хетаргахьа со ца хилча а тарвала мег Шарпуддин жа, москалаш хуле. Iаьржача денах ма кхерий из. Юха а пишк йизза чу дахча а тилла араьлар Люба.

Хь. ОСМИЕВ.

СОГА НАНА КХАЙКАНДАЬ

Са къина нIай лоамаш делхаш,
Цар бIаргех тоателаш хьелхаш.
Сога боккха бала бера.
Со воханзар, сатехар аз.
— Хьо ма воха!
Iа сатоха!
Сайга нанас яьхандаь
Сатехар аз.
Бала эцаш, уйла хьесташ
Наьна сибат духьал дера.
Мехках ваьнна, арахь кхесташ
Цхьа ха яьнна со цIавера.
«Са кIаьнк!» аьнна
Хьоастаенна,
Сайга нана кхайкандаь
Со цIавера.
СапаргIата ваха лаьтта
Вай укх мехка шортта деций!
Из дале а, са ваь лаьтта
Массарел а дукхагI деза.
Бера хана
Хьийста нана.
Цу тIа гIолла лийннадаь
ДукхагI деза.

Ж. ЯНДИЕВ

САГАГА

Бетта е маьлха Iын хиле
Сага тIехьа ма лела лаьтта
Цкъаза бийса Iаьржлий.
ли кхаьле
Iын дов сага тIехьара атта.
ТIехьа лел из эхь доацаш.
ДIадоал тIехьара лар йоацаш.
Ма лела сага тIехьа Iын хиле
Е хьалха а ма вала куравьле.

Х. ЭДИЛОВ.

ХЬАЦАР

БIаьрнегIарш Iийжадеш долий
Лаьтта тIе дужу хьацар,
Я букъ тIехь туьхца коч кхолий,
Цо юьту хьан белхан лар.
Лаьттана беза дIахудан
Хьацаран дуьралли чам.
Цо цунах зIийдигаш юду,
Цо цунах кхиабо стом.
Лаьттана ца деза цкъа а
Шена тIе цIий Iенадар, —
ЦIий Iаьнча талхадо дахар,
Лар юьллу — бахаман лар.
Хьацар ду лаьттана дезарг
Дурдича къинхьегамо,
Лаьтта тIехь цо кхуллу безам
Халкъана ирс кхуллу цо.

ПАМЯТНИК ЮЬРТАХЬ

Цо дага йоуьйту денна
Буьрса тIом кхирстина хан,
ГIаттабо эрриг а ханна
Ца магош тIом емал бан.
Цо хьалха хIиттадо вайна
Цу луьрчу заманан сурт.
Боху цо: «ТIамехь нах байна
Ма догIа кхин шолгIа чурт.
Тоьар ю хьегнарг а гIело,
Халонаш сов тоьар ю.
Жимма мо бинехь а хено
И Iаткъар диц ца луш ду.
Мел даьхна лаьтта уьш —
Iуьргаш
Мел даьхна адамех уьш,
ЦIийзачу болатан цуьргаш
Адамца цхьаьний дIатуьйш!»,
Памятник лаьтта кху юьртахь,
Беллачийн сийнна ю и.
Ма хуьлда кхин цунна юххехь —
Цкъа а тIом ма хуьлда кхин.

ИНДИЙСКО-ПАКИСТАНСКИ ГIУЛАКХАШ

ДЕЛИ, 12 ноябрь. (ТАСС). Индийски информационни бюрос селхан баьча хоамах, тIом бергбоацаш дийцар пакистански эскаро дIахо а дохаду, керда позицеш хьалувца е къаьнараяраш чIоагIъе гIерташ, хIаьта иштта индийски территоре тIа герз а детташ.

КАРАЧИ, 12 ноябрь. (ТАСС). Пакистана официальни викало аьлар, Титховале, Никиале, Купратте (Кашмир) йолча пакистански позицешта 9 ноябре юкъ-юкъе топаш еттаи хилар индийски эскар, шоашта духьал пакистански эскаро топаш юхайолаялцца совца а совцанзар. Официальни викало аьнначох, индийски пакистански подразделенаша иштта вIаши топаш йийттар Чавинден Фазилкен (Малхбузен Пакистан) яхача районашка а.

Укхаза селхан официально хьакхайкадаьд, 10 ноябре Джессор яхача секторе (Малхбоален Пакистан) пакистански индийски эскараш вIаши кхохкаденнача хана ши хIинде вийнав, аьнна.

Официальни викало аьнначох, Фазилка яхача секторе индийски эскараша юкъ-юкъе топаш йийттар. Пакистански оагIонгахьара сагг вийна.

САЛОIАЧА САХЬАТА

ЦАГЕНАХ ДОЛА ХАЛКЪА ДУВЦАРАШ

Цагена хIилла

Цагена нах Iехабу, аьнна хезача цхьан саго юрта пхьегIа тIа кхайкадаьд:

— Со-м Iехавергвацар цо.

— Ай, дIавала, — аьннад наха, Цагена-м хьол говзагIбараш а Iехабаьб.

— А, Iехавергвацар со, — яхаш, соцаш хиннавац вож. — Селла говза саг ва из Цаген яхар.

Из дIахезар Цагена. Цхьа хазама яьлча из хабар дийца саг воагIаш бIаргавайна бердах букъ а теха дIаэттав Цаген.

— А, хьо вий из Цаген яхар? — аьннад Цагена хIиллах дош ца хеташ хинначо. — Нах Iехабеш лел йоах, хьо. Со-м Iехавергвацар Iа.

— Даьра Iехавергвар, — аьннад Цагена, — нах Iехош йола хIамаш са укхаза яларе-м. ЩагIа йисай са уж.

— Волле хIаьта чу а гIойя, хьай хIамаш яхьаш вола.

— А, хIанз вIаштIехьа дац из. Со укхазара дIаваьлча, ер берд чу а хаьрца наха никъ дIакъовларгба. Бакъда, хьо укхаза са когаметта дIаоттаре-м сиха чу а ваха сай хIамаш яхьаш воагIаргвар со.

Бердах тоIIабаь букъ а теха вож дIаэттача, хIаьта чIоагIа гIерте латталахь, аьнна, цун говра тIа а хайна дIайиккхав Цаген.

Дукха лаьттав вож бердах гIерта Цагенага хьежаш. ВоагIаш хиннавац Цаген. Сайрийна боад къовлалуш юртара бовза нах тIакхаьчаб берд хьаллаьца латтача сага.

— Хьо фу деш латт укхаза? — хаьттад наха. Бердах гIерта латтачо дIадийцад, нах Iехош йола хIамаш я вахача Цагенанга хьежаш ше латтилга.

— Э-э, Iехаваьв хьо Цагена. Ер берд тIотIа а кхетаргбац, хIаьта Цаген юха а воагIаргвац. Хьо массарел а чIоагIагIа Iехаваьв Цагена. Волле хIанз, чугIоргда вай, — аьнна цIавигав цар из.

Цагени моллеи

Цкъа чIоагIа догIа делхача дийнахьа уйчен тIера арахьежаш латтача Цагена удаш воагIа молла бIаргавайнав.

— Ва молла! — аьннад Цагена, — ада хIана уд хьо? Шорттига хьалва мегаций хьо, кхы бер а мичад хьо?

— Аьъ, из фу яхилга да! Се тIоада ца вайта уд-кх.

— Ай хьогга-м догIа — даьла беркат да, яхаш наха хьехам беш ма варий хьо. ХIаьта даьла беркатах ала мегаргвий, ва молла?

— Хьо бакъ даьра лув, — аьнна шорттига дIаволавеннав молла.

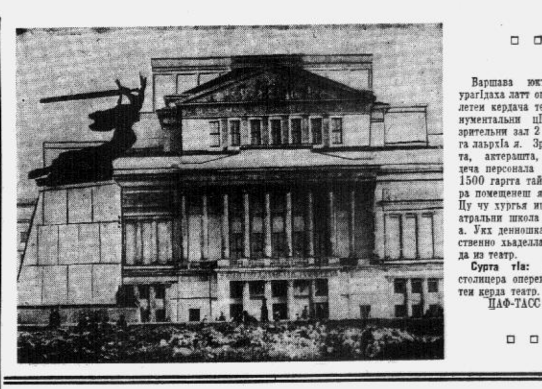
Цул тIехьагIа цхьа ха-зама яьлча иштта догIа делхача дийнахьа моллана а бIаргавайнав ший цIенна юхxе гIолла удаш вода Цаген.

— Ва Цаген — аьннад молла. — Хьо хIана уд? Даьла беркат ма дий догIа.

— Со даьра уд, — аьннад Цагена юха, — ер даьла беркат доландаь укханна когаш тIабетта кхом хеташ.

Кхы ший питамах хIама а ца хинна, сецав молла Цагенага кхы йист ца хулаш. ХIаьта Цаген удаш цIавахав.

Дувцараш дIаяздаьр МАЛЬСАГОВ Або.

Варшава юкъмоттиге урагIдаха латт опереи балетеи кердача театра монументальни цIа. Цун зрительни зал 2 эзар сага лаьрхIа я. Зрителашта, актераштта, гIулакх деча персонала лаьрхIа 1500 гаргга тайп-тайпара помещенеш я цу чу. Цу чу хургья иштта театральни школа а музей а. Укх денношка торжественно хьаделларгдолаш из театр.

Сурта тIа: польски столицера опереи балетеи керда театр.

ЦАФ-ТАСС сурт.

КЪАХЬЕГАМХОЙ УНАХЦIЕНО ЛОРАЕШ

Укх тIеххьарча шерашка чIоагIа дегIаенай советски медицина. ХьалхагIа дарба ца а дулуш, уж лазараш кхийтта унахой бовш хинна, дега клапанашта хула порокаш, цхьайолча локализацешта хула зуламера дестамаш, бронходитарически лазараш, дуккха кхыдараш санна дола лазараш хIанз атта дарба деш да. Советски Iилмахоша даим творчески болх бар а кердадараш лохаш уж хилар а бахьан долаш медицина практикана юкъеяьхкай диагноз оттаяреи дарба дареи керда методаш.

Диагноз увттаяреи дарба дареи Iалаьмате дукха керда методаш юкъейоалаяьй вай республика дарбан учрежденешка а. Республикански больница лерга, къамарга, меража отделене Нохч-ГIалгIай АССР заслуженни лоро нов. М. А. Беловидовас Iома а яь, толаме чакхйоах лерга хинна лазар — отосклероз долча хана еш йола операци, операци яр бахьан долаш хIама хозаргдолаш баьб дукха хана денз хIама ца хозаш хинна дуккха нах.

Цу больница урологически отделене лоро-уролога В. А. Вишневске геттара лоархIаме операци ю: хала лазар кхийтача — чиша ахкарга рак хилча, из дIа а даьккхе цунна метта оттаду полиэтиленах даь чиша ахкарг.

Укх тIеххьарча хана тIехкаштеи пехкаштеи хулча туберкулеза дарба дара эггара чIоагIагIа йола эффективни методаш я антибактериальни терапеца цхьана хилча дарба дуккха а дикагIа дулуш йола оперативни методаш.

10-ча Грозненски городской больнице лораша Б. А. Пащенкоси С. А. Зазиянцеи оперативни наькъаца дарбаш ду кавернозни формера чIоагIагIа дола туберкулез хиннача наха. «Кагьенна ност нийса хоттаеннаяц» яха халкъа кица юкъера дIадоалаш латт. Из кица хIанз нийса доагIаш ца хилар геттара дика хьахьокх РСФСР заслуженни лоро С. А. Савцева яьча операцеша. Савцев Спиридон Алексеевича болх беча Дай-мехка тIема инвалидий госпитале толамца дуккха операцеш яьй букъа тIехк чIоагIа гоам а еш туберкулез кхийттача унахошта. Лазар кхийтта букъа тIехках дIаяьхача тIехкашта меттел пIенда оттабу, хIаьта хьалхагIа букъ тIабагIаш хинна унахо дегI нийс а лийя, унахцIена а хиле дIаволалу.

Глаукома яха хала лазар кхийтта дайна бIарга са юхаметтаоттадара толаме къовсам лоаттабу республикански больницерча лораша Сахаровас, Пронь, кхычар.

Вай республике шерра даьржад юха дала ца дезаш цIий телилга. Москверчеи Ленинградерчеи донораша дIадоладаь гIулакх хьал а лаьца, предприятешкарчеи учрежденешкарчеи эзараш болча болхлоша, гIулакхерча наха, унахой гаргарча наха укх тIеххьарча хана хIара шера мах боацаш шоай цIий тел дарбан учрежденешка дарбаш дайташ бада унахой лечара бахар а уж унахцIена хилийтар а духьа.

Геттара халача лазарах цамогаш бадараш лечара бахар духьа чоалханера хирургически операци еча хана юкъейоалаю кердагIа йола медицински аппаратура искусственно садоахийта, цIий чудетта, кхыйола аппараташ.

Грознеи республикан лораша шоай квалификаци лакхъяр духьа Iилман гIулакхашта толашагIа йолча вай мехка йоккхийча центрашка — Москве, Ленинграде, Киеве, Баку, Ростов н-Д, кхычахьа — курсашка а ухаш, диагноз увттаяреи дарба дареи кердагIа йола методаш Iомаю.

Р. БЫКОДОРОВА,
Нохч-ГIалгIай АССР унахцIено лораяра министерства дарбанпрофилактически отдела заведующи.

Диц ма лелаш 25 ноябре подписка чакхйоалаш хиларах

1965 шера 11 ноябре кхаччалца газеташтеи журналаштеи яздалар (Эзар сага лоархIаш кхоача экземпляраш)

РАЙОНАШ:

Шелковской	— 497
Наурски	— 373
Сунженски	— 353
МалгIабика	— 333
Ведана	— 300
Гудермеса	— 269
Ножай-Юрта	— 252
Надтеречни	— 248
Наьсарен	— 242
Советски	— 236
Урус-Мартана	— 220
Ачхой-Мартана	— 217
Грозненски	— 210
Шаьла	— 185

* * *

1965 шера 25 ноябре центральни газеташи журналаши, хIаьта иштта «Грозненский рабочий», «Ленинан некъ», «Сердало», «Комсомольское племя» яхача газеташта а дерригача районни газеташта а язлулга массе а моттиге йистедоалаш да. Цул тIехьагIа денз уж яздайтаргдац февраль бетта а дIахорча бетташта а мара.

1965 шера 1-ча январе хиннача тиражашца нийсйича укх тайпара дIайоаржаьй тиражаш: Гудермеса районе — 78 процент, Надтеречни районе — 79,5 процент, Сунженски — 79,5 процент, Грозненски районе — 76,5 процент. Кхы бебашха доацаш бокъонца иззамо хьал да Наурски, МалгIабика, Шаьла районашка а.

Газеташ яздара гIулакх иштта эсала лелаш хиларо шенхаштта оарцагIбаха беза цу районий бувзама предприятей кулгалхой а партийни органаш а. Дуккхача районашка, болх дика вIаштIехьбаккхар бахьан долаш, 1965 шера 1 январе хиннача тиражий боарамга а кхаьчаб, тIех а баьннаб. Цхьабакъда, белгалдаккханза даргдац цу районашка а кепа йоазув доаржадара гIулакх дикагIа вIаштIехьдаккха йиш хилар.

Хьаэцаргья вай, масала, Урус-Мартана район. Укхаза кулгаш яздаь тираж 1965 шера 1-ча январе хиннача боарамца нийсйича 108 процент я. Цхьабакъда, цу районе 1000 сага лоархIаш кхоача кепа йоазув 220 экземпляр мара дац.

Тиражаш йоаржаяра гIулакха чIоагIа тIехьайисай Грозненски, Шаьла, Гудермеса, цхьайола кхы районаш.

Къаьстта чIоагIа уйла тIаяхийта еза моттигерча кепа йоазонна кулгаш яздайтара.

Кулгаш яздара тиражаш 1965 шера 1-ча январа боарамга кхоачаяь ца Iеш, кулгаш яздеш бараш дIахо кхы а дуккха дукхагIа хулийтилга Iалашдергдолаш укх юхейисача хана газеташтеи журналаштеи кулгаш яздайтара шерра болх дIаболабанза баргбац бувзама предприятей, «Союзпечата» кулгалхой, предприятей, колхозий, совхозий, учрежденей партийни кулгалхой. Эггара хьалха из вIаштIехьдаккха деза газеташтеи журналаштеи вIалла кулгаш язданза болча дезала чотах.

П. ЛЕДЕНЕВ,
кепа йоазув доаржадара отдела начальник.

Редактор М. К. ЛЬЯНОВ.

ЛадувгIа, хьажа

16 ноябрь, 1965 шу.

РАДИО: 6.30 — Нохч-ГIалгIайчен лаьтта леладархо (эрсий меттала); 6.45—РВ-23 яхача станце гIолла а, УКВ 1-гIча программе гIолла а музыка: 6.45 — Горсете гIолла хоамаши антракти; 7.10 — «Грозненский рабочий» «Комсомольское племя» яхача газетий оагIонаш тIара; 7.20— Радиои телевидени передачай программа; 8.30 — «Сердало» газета обзор; 8.45 — «Къона тIехье» (гIалгIай меттала бераштa лаьрхIа передача) 15.00 — концерт; 15.30 — «Къонал» — кагирхошта лаьрхIа передача (гIалгIай меттала); 15.45 — Партийни группа — коллектива тхьамада (нохчий меттала); 16.00 — Нальчике хиина йоазонхой совещани. Литературни передача (гIалгIай меттала); 16.15 — Даь бIарг — передача (эрсий меттала); 16.30 — Индустриальни Нохч-ГIалгIайче (эрсий меттала); 16.45— Керда хоамаш (гIалгIай меттала); 17.00— Керда хоамаш (эрсий меттала); 17.15 — Нохч-гIалгIай камерни музыка; 17.45 — Керда хоамаш (нохчий меттала); 18.00— Москвера трансляци;

УКВ: 9.00 — «Россе тIа гIолла миха ашараш лелаю» яха музыкальни композици; 9.40 — «Костер» яхача Федина романа тIара доакъош; 10.32 — «Пан воевода» яхача Римски - Корсакова опера тIара сюита; 10.55 — Лакхерча классашка деша багIараштa лаьрхIа йола «ДуIашта духьал» яха передача. 11.33 — Глебова шоллагIа симфони. 19.00 — «ТIакIал-тIа теха бай» яха радиопостановка. 21.25 — ЧIондарго хьалха оалача оркестра лаьрхIа Фельцмана концерт. 21.48 — «Цхьан юрта» яхача спектакла монтаж. 22.49 — Каппа чIондарган фортепьянанен лаьрхIа пхиъ эстонски халхар.

ТЕЛЕВИДЕНИ: 12.00 — «Династия Дуровых» — документальни фильм. 12.20 — «Гаьнара мехкаш» — художественни фильм. 18.20 — Передачай программа. 18.25 — Телевизионни кердадараш (нохчий меттала) 18.40 — Юртбоахама болхлошта лаьрхIа телесахьат. 19.40 — Английски метта урок. 20.00 — Бийса даькъала хийла шун, бераш! 20.10 — Телевизионни кердадараш. 20.20— «Чехова вахарах а творчествах а», — школана новкъостала. 21.00 — «Городаюрта», Репортаж (нохчий меттала); 21.15— «Валера» яха художественни фильм.

РЕДАКЦЕ АДРЕС: г. Грозный, Щеча фронтовикий улица, 15. Телефонаш: редактора — 2-41-23; редактора зам. — 2-07-01; бехктокхама секретара — 2-45-48; партийни вахарен, промышленнин, юртбоахамен, культурен, письмойн отделий — 2-25-72; корректорске 2-09-20.

АДРЕС РЕДАКЦИИ: г. Грозный, ул. Красных фронтовиков, 15. Телефоны: редактора — 2-41-23; зам редактора — 2-07-01; ответственного секретара — 2-45-48; отдела партийной жизни, промышленного, сельскохозяйственного, культуры и писем — 2-25-72; корректорской — 2-09-20.

«Грозненский рабочий» издательства типографи, Революце проспект 7/84.

Типография из-ва «Грозненский рабочий», проспект Революции 7/84.

СФ05546. Заказ № 6193.